MIRCEA GEOANĂ
ÎNCREDERE
NEMIRA
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României GEOANĂ, MIRCEA
Încredere / Mircea Geoană. - Bucureşti: Nemira Publishing House, 2009
ISBN 978-606-8134-l3-0
821.135.l-94
Mircea Geoană ÎNCREDERE
© Imagini Mircea Geoană
© Nemira, 2009
Redactor: Andrei POSTELNICU Tehnoredactor: Stelian BIGAN
Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.
Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte conform Legii dreptului de autor.
ISBN 978-606-8134-l3-0

Cuvânt înainte

Cred cu tărie că stă în puterea noastră să ne construim viitorul pe care ni-l dorim, dar pentru asta trebuie să fim deschişi către binele care deja ne înconjoară. Să ne încăpățânăm să vedem că şi în România se poate. Se pot întâmpla lucruri bune. Putem avea aspirații înalte.

Aceste lucruri implică depăşirea unui defetism vechi de generații. Trebuie să rupem cercul vicios al Mioriței şi al Meşterului Manole, al zădărniciei ridicate la rang de artă.

Avem nevoie mai mult ca oricând să fim cinstiți şi deschişi unii față de alții şi, mai ales, față de noi înşine.

Am vrut ca acest volum să fie un exercițiu de sinceritate, scriindu-l ca român, ca tată, fiu, soț şi prieten, să vă povestesc despre experiențele, oamenii şi prieteniile care m-au influențat cel mai mult de-a lungul vieții. Dacă am reuşit sau nu, veți judeca dumneavoastră.

— MIRCEA GEOANĂ

Andrei Postelnicu are meritul de a nu mă fi lăsat să scriu o carte poate mai politică, mai rigidă şi, fără îndoială, mai uşor de scris. Prin dialog constant şi nu întotdeauna confortabil, Andrei m-a ținut cât mai departe de postura de om politic şi de funcțiile pe care le dețin. Fără menajamente, a tăiat în ceea ce eu credeam că este carne vie, dar era, de fapt, balastul care încurca drumul către esența a ceea ce am vrut să exprim. Îi mulțumesc.

ÎMPREUNĂ

Cea mai frumoasă amintire a copilăriei mele e vacanța de vară petrecută la părinții unchiului meu Iosif, în județul Mehedinți. Aveam vreo zece ani şi îmi aduc şi astăzi aminte de drumul făcut cu o căruță trasă de boi, de la gară spre acel sat de munte, fără CAP, cu porți mari din lemn sculptat cu motivele care îl inspiraseră pe Brâncuşi.

Grâul pe care îl coseam îl încărcăm cu furca în care, treierându-l apoi cu caii care se învârteau în jurul unui par, zdrobind spicele sub copite. Călăream pe deşelate şi mâncam lapte cu mămăligă tare, tăiată cu ață de cânepă.

Noaptea, cerul senin era plin de stele căzătoare.

Amintirea acelei veri mă răscoleşte, de fiecare dată când vizitez câte un sat uitat de lume. Vacanța respectivă mi-a întipărit în minte imaginea unui sat românesc tradițional, nealterat de experimentul comunist. M-a ajutat

să înțeleg ulterior de ce cooperativizarea s-a încheiat atât de târziu în România şi de ce Carpații au fost martorii celei mai îndelungi şi puternice rezistențe anticomuniste din regiune.

Celelalte vacanțe mi le-am petrecut cu precădere la bunici, într-o Craiovă cu iz arhaic. Jucam fotbal desculț pe aceleaşi maidane de pe marginea cărora culegeam muşețel pentru ceai. Cazarma era peste drum de casa bunicilor din partea tatei. Cumpăram pâine direct de la fabrica din apropiere, unde alergam de ne ardeau tălpile.

Bunicul mă ducea la tuns la un vecin ale cărui foarfeci ciupeau infernal. Unchiul Costică avea porumbei voiajori, iar Bulgaru, un alt vecin, avea un băiat mai mare care se lua la bătaie cu toți copiii din cartier. Apa curgea când avea ea chef, aşa că trebuia să umplem cada şi să „tragem apa" la WC manual - turnând cu găleata. Cerul, mai cenuşiu decât la munte, era tulburat de avioanele cu reacție de la regimentul de aviație. îmi plăcea să o vizitez pe mătuşa mea, fiindcă

vecinii ei aveau o fată al cărui prieten italian avea o superbă maşină Alfa Romeo care pornea la sfert - spre deosebire de un hârb de motocicletă Zundapp din timpul războiului, la care acelaşi vecin repara la infinit. Pentru adulți, era o lume definită de dominația sovietică asupra României, şi de stalinism.

Pentru mine însă, copil fiind, era o lume simplă, săracă,

dar în acelaşi timp frumoasă, mai frumoasă decât Bucureştiul unde trebuia, în fiecare toamnă, să revin la şcoală.

Era, de asemenea, o lume în care oamenii se cunoşteau parcă mai bine, iar relațiile erau mai apropiate. Noi, copiii, ne simțeam în siguranță să cutreierăm prin cartier, ştiam că suntem în mijlocul unei comunități strâns legate, de oameni care-şi împărtăşeau bucuriile şi necazurile.

Privind retrospectiv, îmi dau seama că experiențele trăite atunci, în sânul acelei comunități, reflectau ceea ce englezii numesc *social fabric,* placa turnantă de încredere şi solidaritate distrusă ulterior de anii ceauşismului chiar dacă atunci se vorbea la nesfârşit despre colective, societate şi frăție.

Poate că nu este surprinzător că România, ca de altfel toate țările din regiune, a trecut de la egalitarismul perioadei ceauşiste la cealaltă extremă, situată sub semnul individualismului dus şi el la paroxism - evident, de exemplu, în stridența cu care sunt primite orice propuneri referitoare la asocierea micilor parcele agricole pentru a se putea trece de la agricultura de subzistență la cea de performanță. Atât de mult ne repugnă amintirea CAP-urilor încât refuzăm să admitem că nu putem face agricultură de vârf pe loturi de câteva hectare fiecare.

* . . . . .

Într-un asemenea context se simte nevoia de a iniția în societatea românească un dialog despre adevăratul echilibru între nevoile individuale şi cele ale comunității.

Ne mândrim cu statutul de membru al Uniunii Europene, dar încă nu ne-am însuşit semnificația unor valori comunitare precum toleranța, egalitatea de şanse, sprijinul pentru membrii cei mai vulnerabili ai societății.

Poate că în trecut, opresiunea comunistă sau greutățile zilnice ne obligau să fim mai uniți decât am fi fost în alte împrejurări. Cred însă că românii sunt capabili să fie uniți nu doar din motive negative, ci şi animați de idealuri sau cauze pozitive. Dezvoltarea țării şi atingerea unui nivel de trai din ce în ce mai ridicat, pentru cât mai mulți dintre noi, sunt indisolubil legate de capacitatea

noastră de a fi o comunitate, o națiune, şi nu doar o grupare de indivizi. O țară în care putem avea opinii diferite, dar şi cauze comune.

Din păcate, exemplul oferit de scenele dezbaterilor publice ne duce cu gândul la orice numai la cauze comune nu. Trecerea de la colectivism la individualism se reflectă atât în mass-media, cât şi în politică. Dacă în trecut nu erau tolerate opiniile personale şi conta doar linia impusă de partid, am ajuns acum să încercăm cu toții să ne impunem punctul de vedere fără a fi dispuşi să-i ascultăm şi pe ceilalți.

La nivel politic, această lipsă de toleranță pentru convingeri diferite şi tendința de a nega orice face tabăra adversă

au avut consecințe de-a dreptul dezastruoase: după fiecare schimbare de guvern urmează un hiatus administrativ cauzat de epurarea pe criterii de vendetă politică a oamenilor din echipa anterioară. Devine astfel imposibilă orice continuitate, sau ralierea oamenilor în jurul unor cauze care să nu fie prinse în calendarul politic.

La nivel mediatic, avem de-a face cu propagarea percepției consolidate că România este o țară a drepturilor, dar nu şi a responsabilităților. O asemenea percepție este întărită şi de experiențele publicului în sistemele de sănătate, educație, şi alte servicii publice care ar trebui să fie gratuite dar care sunt furnizate contra cost - perena şpagă.

Rezultatul în ansamblu al acestui întreg context este relația fracturată între stat şi cetățeni. Mulți, prea mulți români nu văd de ce ar trebui să plătească impozite unui stat care nu le oferă aproape nimic în schimb. Contractul între populație şi stat devine astfel primejdios de precar, pe fondul unui climat de crescândă repulsie a românilor față de instituțiile care ar trebui să-i servească şi să-i reprezinte. De aceea, numeroase sondaje indică faptul că familia reprezintă pilonul principal al unui sistem informal de sprijin pentru public, în timp ce justiția este aproape universal văzută ca fiind la cheremul celor influenți, iar încrederea în alte instituții publice este cvasiinexistentă.

Ştim bine că meritățm ceva mai bun decât atât. Copiii noştri merită să crească într-o comunitate ce şi-a păstrat bogăția sufletească de care ne aducem aminte cu toții:

propria copilărie. Noi toți meritățm o Românie care îşi afirmă valorile, spiritul tolerant şi respectul pentru ceilalți. O Românie în care putem munci

cinstit şi trăi demn în acelaşi timp. O Românie care cultivă sentimentul responsabilității individuale, disciplina şi respectul față de lege.

Cred în forța românilor de a-şi îndeplini visul european. Nu doar geografic, ci şi în ceea ce priveşte nivelul de trai. Nu doar pentru o mână de privilegiați, ci pentru noi toți. Nu doar pentru câțiva ani, ci pentru generațiile viitoare.

Nu ne mai putem permite să fim o mare de sărăcie în care insulele de prosperitate să fie prea mici şi prea puține.

Putem avea un stat care să fie partener, nu vătaf. Putem răsplăti inițiativa în loc să o pedepsim. Putem investi în viitor fără să ne mutilăm prezentul.

A sosit momentul să vrem mai mult de la România şi să oferim mai mult României. În paginile care urmează voi încerca să vă schițez în linii mari România pe care sper să o putem clădi împreună. Cu ajutorul experiențelor şi al oamenilor care m-au marcat, voi încerca să vă arăt cine sunt, în ce cred şi, mai ales, ce sper să pot face

ÎMPREUNĂ -

pentru România, pentru a aduce țara noastră mai aproape de destinul pe care îl merită, unul pe măsura aspirațiilor şi talentului acestui minunat popor.

O DATORIE MORALĂ

„De ce să cumpărăm Ford Escort sau Renault 16, nu e bună şi Dacia 1300?"

Atunci mi s-a părut că modestia lui era excesivă. Abia mai târziu am văzut cât e de sinceră. Doar ulterior am înțeles de ce s-a mulțumit cu un apartament obişnuit, lângă piața Domenii, în care locuise din 1972 încoace.

Mi-a luat timp să apreciez la justa sa valoare respectul profund pe care l-a avut pentru uniforma militară. Mi-au trebuit ani să înțeleg cât de mult îşi iubea soția care acum, de astăzi, e singură.

S-a stins. Tatăl meu nu mai este.

Suferea de mult de un cancer căruia nici un doctor sau tratament nu-i dăduse de capăt. Ştiam, cu toții, că ziua asta urma să vină. Adevărul este însă că atunci când a

sunat telefonul în dimineața însorită de sfârşit de mai şi am primit vestea, mi s-a părut că timpul s-a oprit în loc.

Tatăl meu murise. Nimic nu avea să mai fie ca înainte.

A crescut într-o familie modestă, în comuna Mischii de lângă Craiova. Cred că de la tatăl lui, mecanic pe locomotive cu abur Pacific, a deprins o etică a muncii absolut incredibilă. Nici până în ziua de astăzi nu pot să-mi dau seama cum bunicul, din leafa lui de ceferist, a putut construi câte o casă în Craiova pentru fiecare din cei doi copii ai lui.

împreună cu mama, şi ea craioveancă, tata a venit la Bucureşti la facultate. El a urmat Construcțiile, iar mama, Electrotehnica. Amândoi au avut un singur loc de muncă de la absolvirea facultății până la pensionare. În timp ce tata a ales uniforma militară, mama s-a angajat la ITB, actuala RATB.

În anul 1965, tata a devenit comandantul Apărării Locale Antiaeriene, cea care a devenit ulterior Apărarea Civilă, iar acum s-a transformat în Inspectoratul General pentru Situații de Urgență. Cinci ani mai târziu, a fost avansat la gradul de general şi a preluat comanda Apărării Civile, post pe care l-a ocupat până la pensie, în 1992. În ierarhia Ministerului Apărării Naționale, postul pe care l-a ocupat tata era sub locul 20 - departe de statutul de

nomenclaturist pe care l-au născocit unii „prieteni", culmea, tocmai când am început eu să fac politică.

Realitatea este însă că părinții mei şi-au trăit viața sub semnul decenței şi al simplității. Când eu eram în clasa a Vl-a, ne-am mutat de lângă Cişmigiu în piața 7 Noiembrie, actuala piață Domenii, pe o stradă cu nume de erou militar, într-un bloc construit pentru cadrele MApN.

Când a fost vorba să-şi cumpere maşină, părinții mei au optat pentru Dacia 1300 şi şi-au luat număr de înmatriculare la rând cu toată lumea, număr pe care-l țin minte şi acum: 6-B-4195.

Ca mulți tați şi fii, nu am avut întotdeauna o relație uşoară. Am avut însă în tata un model al patriotismului pur şi sincer, acel patriotism exprimat prin fapte şi nu prin vorbe. Şi-a abordat mereu activitatea cu seriozitate şi o anumită smerenie, fiind convins că slujea țara, nu un regim, valori, nu oameni. Când mie mi se tot refuza aprobarea cererii de eliberare a unui paşaport, ar fi putut interveni la superiorii lui, dar nu a făcut-o. Prin natura meseriei, trebuia să se gândească la ce poate fi mai rău, să facă pregătiri pentru situații de război şi să gestioneze sistemul de protecție a populației civile. Şi-a făcut datoria cu convingerea că servea înainte de toate interesul şi binele României, şi nu şi-a pierdut niciodată speranța că această

țară, pe care de la el am învățat să o iubesc, merită un viitor pe măsura potențialului şi a aspirațiilor românilor.

Călătorind de-a lungul şi de-a latul României în ultimii ani, m-am convins că o întreagă generație împărtăşea valorile pe care le-am văzut la părinții mei şi pe care îndrăznesc să spun că le-am deprins de la ei. Tocmai din acest motiv mi se pare că este de-a dreptul revoltător ca în România anilor nouăzeci, în România membră UE, să se spună că părinții şi bunicii noştri sunt doar nişte asistați sociali, o povară pentru societate, că sunt cei care pun frână economiei şi că din cauza lor tinerii nu au parte de viața pe care o merită.

Sunt convins că altul este adevărul despre părinții noştri, pensionarii României. Ei sunt cei care au construit tot ce este mai bun în această țară. Ei nu trebuie să se milogească la stat, deoarece au dreptul să trăiască de pe urma muncii lor de-o viață. Din păcate, bătrânii primesc astăzi prea puțin din ceea ce li se cuvine. Primesc prea puțini bani, primesc prea puțin ajutor şi prea puțină atenție.

România a condamnat comunismul - ideologia şi efectele ei. Ceea ce încă nu am făcut este să le mulțumim celor care au muncit şi au construit în timpul comunismului, clădind lucruri de care ne bucurăm şi astăzi. Ei nu construiau comunismul, ci şcoli, drumuri şi spitale,

ei făceau cercetare, medicină şi îi învățau carte pe copii.

Aşa că nu pot să accept că putem avea, ca țară, impertinența şi cinismul de a vorbi fără respect despre pensionari.

Cred că generația mea le datorează enorm actualilor pensionari - părinții şi bunicii noştri - pentru ceea ce au făcut pentru noi. Când vorbim despre a-i ajuta pe pensionari, vorbim despre o datorie morală, de onoare, pe care o avem față de cei care i-au dat României totul. Lor România le dă acum atât de puțin. Pensionarii au dreptul să trăiască din roadele muncii lor - nu din mila statului.

Cu modestia şi smerenia pe care le-am văzut şi la părinții mei, cu puterea de muncă şi conştiinciozitatea, pensionarii şi-au sacrificat prezentul pentru ca noi să avem un viitor şi pentru asta ei merită respect, nu milă sau dispreț.

Respectul pe care îl datorăm pensionarilor trebuie însă să ia forme concrete, să nu mai fie doar vorbe goale.

Un venit decent şi accesul la îngrijire medicală de calitate, la medicamente pe care vârstnicii să şi le poată permite, iată doar minimul necesar unei vieți

demne pe care România le-o datorează pensionarilor. Este însă de datoria noastră să aspirăm să facem mult mai mult, iar pentru asta nu trebuie decât să ne amintim că vom îmbătrâni cu toții şi să ne gândim ce fel de viață ne dorim să avem atunci. De exemplu, într-o România

care se va confrunta cu un deficit de capital uman şi de expertiză în numeroase domenii, trebuie să încercăm să-i implicăm pe seniorii care doresc să-şi continue activitatea. Da, vrem ca generația tânără să aibă acces la oportunități, dar asta nu înseamnă că trebuie să renunțăm la experiența acumulată de-a lungul unei întregi cariere de către concetățenii noştri care au ieşit la pensie.

În călătoriile prin țară, am avut privilegiul să întâlnesc bătrâni care aveau un spirit fenomenal de activ şi o energie pe care mulți tineri nici nu visează să o aibă.

Când îi văd pe Mircea Malița sau pe Neagu Djuvara, cu energia lor debordantă, vorbind despre câte cărți mai vor să scrie, sunt convins că acestea sunt modelele de care avem nevoie, şi că este imoral şi de-a dreptul nociv să învrăjbim generațiile.

La înmormântarea tatălui meu am înțeles cât de mult contează ca relația dintre generații să fie cât mai armonioasă. Ştiam acest lucru la nivel intuitiv, dar mi-a arătat-o concret fiul meu Alex, cu câteva cuvinte pe care îmi permit să le citez parțial în continuare:

Fiind primul nepot al familiei, eu am fost înconjurat mereu de dragostea şi afecțiunea bunicilor mei. Avându-i lângă mine pe toți cei patru bunici, am avut iluzia că acest

lucru va dura la nesfârşit. Acum văd cât de fragilă este o asemenea iluzie şi, deopotrivă, cât de fragilă este viața.

L-am văzut pe bunicul meu pe patul de spital, şi am văzut cum şi un om foarte puternic poate fi răpus de o boală nemiloasă.

Mi-am adus aminte de insistența, poate uneori cicălitoare, cu care mă întreba ce mai fac la şcoală, dacă nu pierd prea mult timp la televizor sau la calculator.

Acum îmi dau seama că de fapt el voia să vadă cum cel mai tânăr dintre bărbații Geoană reuşeşte să ducă mai departe numele şi prestigiul familiei noastre. Indirect, bunicul îmi zicea că pentru asta e nevoie de muncă şi de seriozitate.

Unii spun că părinții trăiesc prin copiii lor. Eu sunt convins că bunicii trăiesc şi prin nepoții lor.

Bunicul a fost întotdeauna un model pentru mine. Acum, că el nu mai este, voi încerca şi mai mult să-i urmez exemplul.

Ştiu că întotdeauna ai fost mândru de tata. Ştiu cât de mândru a fost şi tata de tine. Şi ştiu, Bubu, că vei fi mândru şi de mine.

În acele clipe, cu aceste cuvinte, Alex m-a ajutat să pot începe lungul proces de vindecare. Pierdusem un bărbat, dar câştigasem un altul.

Când spunem că România trebuie să-şi respecte şi să-şi înțeleagă trecutul pentru a avea viitorul pe care-l merită,

modul cel mai concret prin care se poate realiza acest lucru este o cu totul altă atitudine față de pensionari, de părinții şi bunicii noştri.

MUNCĂ

„Nu-l dați la Politehnică, e păcat de el, domnul Geoană!

Lui Mircea i-ar prii mai degrabă ceva umanistic."

La cinci dimineața, în frig, când mergeam în cizme de cauciuc spre şantierul CET Sud din Berceni, glasul dirigintei mele din timpul liceului era ca sarea pe o rană deschisă. Tatăl meu ştia cât de mult o prețuiam pe distinsa doamnă Pavnotescu, dar nu s-a lăsat înduplecat de pledoaria dânsei. A luat, prin eliminare, lista posibilelor facultăți, împreună cu mine şi cu mama. Medicina nu mă atrăgea. La Drept era o concurență acerbă. După specializările umaniste, spre care trăgeam eu, aveam foarte puține şanse de a fi repartizat în Bucureşti. Aşa că tot la Politehnică am ajuns, la Mecanica Fluidelor. Cinci ani mai târziu, chiaun de somn, făceam naveta pe şantierele patriei.

După mulți ani, în America, aveam să aud o expresie care descria perfect atitudinea brigăzilor de muncitori cu care am lucrat la începutul carierei: *Work hard andplay bard,* adică se distrau la fel de vârtos cum şi munceau.

Plecam cu noaptea în cap de acasă şi mă întorceam seara târziu. Mâncam pe unde apucam, când apucam. Mi-a plăcut spiritul de camaraderie al echipelor de atunci, deşi nu am încercat niciodată să țin pasul la băutură cu cei mai petrecărești dintre ei, care începeau de la micul dejun.

După un timp însă, sprâncenele din ce în ce mai ridicate ale Mihaelei îmi spuneau că vocabularul meu devenise puțin cam prea colorat pentru gustul ei.

Gândul că poate ar fi trebuit să urmez altă cale nu mi-a dat însă pace. Faptul că mi se refuzase detaşarea în minister şi că cinci ani la rând nu mi se aprobase cererea de eliberare a unui paşaport mă convinsese că nu-mi puteam croi o cale satisfăcătoare decât reducându-mi dependența de stat.

Ocazia s-a ivit dintr-un aparent ghinion. În anul 1987 m-am ales cu o hepatită care m-a ținut în casă aproape trei luni, timp în care m-am apucat să învăț pentru examenul de admitere la Drept, la fără frecvență. Am considerat că avocatura era soluția care mi-ar fi asigurat mai multă libertate de acțiune şi un venit care să nu depindă de capriciile şi arbitrariul unui sistem în care nu

competența, ci dosarul determina ierarhia valorilor.

Bucuria care m-a cuprins văzând că intrasem al treilea pe listă cred că a fost la fel de mare ca atunci când aveam să trec examenul la Ecole Naționale d'Administration.

Elementul comun al ambelor reuşite academice îl reprezintă deprinderile însuşite în anii de liceu, la Sfântul Sava, inclusiv în orele în care analizam cu doamna Pavnotescu *Joc secund* al lui Ion Barbu.

Aşa cum probabil că ar fi putut prevesti cu uşurință fosta mea dirigintă, Dreptul mi-a plăcut mult mai mult decât Politehnica. După ani de zile am ajuns să apreciez aportul ambelor formări asupra dezvoltării mele intelectuale şi profesionale.

Deşi par două lumi diferite, cu două tipuri diferite de logică şi de rigoare, cele două discipline mi-au lărgit orizontul de lecturi şi m-au ajutat enorm în cariera care avea să urmeze. Într-o anume privință, din frustrarea mea la adresa sistemului şi din piedicile pe care acesta mi le pusese a rezultat ceea ce astăzi s-ar putea numi o educație continuă, pe măsura unei economii globale care ne obligă să învățăm pe tot parcursul carierei, o carieră care poate avea întorsături neaşteptate. Traseul meu profesional, asemănător celui al foarte multor români, arată cât de desuetă şi irelevantă este întrebarea care

odinioară se punea aproape obsesiv: „Ascultă, dar dumneata ce pregătire ai?"

De cele mai multe ori, întrebarea este adresată tânărului ambițios care propune seniorilor o soluție îndrăzneață sau, pur şi simplu, ieşită din tipare. „Pregătirea" despre care se cer detalii devine etalonul prin care este judecat modul viu şi independent de a gândi. Prea multe anunțuri de recrutare în

România impun absolvirea unei anumite facultăți, ca şi cum o meserie nu s-ar mai putea învăța şi altfel. De-a lungul anilor am întâlnit oameni de afaceri care făcuseră filologia, bancheri care absolviseră fizica sau consultanți de strategie politică cu experiență în jurnalism. În România punem încă prea des semnul egal între ce scrie pe diplomă şi capacitatea posesorului ei de a face ceva şi refuzăm de cele mai multe ori să acceptăm idei din alte domenii.

În contextul actual, răspunsul corect la întrebarea cu pregătirea ar trebui să fie: „Contează?!" Ceea ce ar trebui să primeze este ce ştie cineva să facă, la modul cel mai concret, şi ce vrea să aducă organizației în care vrea să lucreze. România nu-şi mai poate permite să restricționeze accesul la oportunitate pe baza unor criterii anacronice.

Avem nevoie de flexibilitate în gândire şi de o abordare creativă a educației. Nu vom putea construi acea economie

bazată pe cunoaştere decât cu un sistem de educație la care oamenii să poată avea acces pe tot parcursul vieții.

Soluția pentru ieşirea României din criză nu implică miracole, ci dezvoltare durabilă. Iar dezvoltarea durabilă nu implică pomeni, ci oportunități. Oportunitățile nu pot fi obținute decât prin muncă. Fie că este vorba de munca la sapă sau de cea cu mapa. Fie că vorbim de munca la strung sau de cea la computer. Fie că suntem profesori, funcționari, ingineri, muncitori, politicieni ş.a.m.d. - cu toții facem parte dintr-un mecanism care trebuie să funcționeze pentru ca întreaga țară să poată să iasă la liman.

Actuala criză s-a declanşat pentru că peste tot în lume s-au degradat valoarea şi importanța muncii. Nu trebuie să confundăm munca adevărată pe care o fac experții din finanțe cu speculațiile toxice ale unor oportunişti.

Fără bancherii profesionişti care găsesc soluții viabile de finanțare a celor mai îndrăznețe proiecte nu putem construi nimic. Criza s-a „născut" din cauza celor care au crezut că se pot îmbogăți fără muncă. Ei, nu adevărații profesionişti ai finanțelor, au declanşat această criză fiindcă au distrus legătura între muncă şi valoarea reală a banilor.

Că românii muncesc în sectorul public sau în cel privat contează mai puțin. Important e faptul că muncesc, că

vor în continuare să meargă la muncă, şi că doresc să aibă parte de un trai demn pentru ei şi pentru familiile lor prin MUNCĂ.

A trecut de mult era în care cineva putea să aibă o carieră într-un singur domeniu, de la încheierea studiilor şi până la pensionare. Realitatea globalizării este că investiţiile migrează. Tristeţea muncitorilor germani lăsaţi în urmă de Nokia a fost bucuria românilor, dar trebuie să fim conştienţi că peste câţiva ani riscăm să ne aflăm noi în situaţia lor. Ar fi incorect din partea unui politician să promită locuri de muncă garantate, într-un anumit domeniu, la infinit. Ceea ce avem însă obligaţia să garantăm este şansa de a obţine un loc de muncă decent, precum şi un sistem care să îi pună pe cât mai mulţi români în poziţia de a fi candidaţi viabili la locurile de muncă pe care şi le doresc. Nu ne mai permitem să ne bazăm prea mult pe avantajele poziţiei noastre pe hartă în condiţiile în care oamenii, informaţia, capitalul, bunurile şi serviciile fac înconjurul lumii cu rapiditate şi uşurinţă. Cheia dezvoltării şi a succesului României vor fi oamenii, calitatea forţei de muncă şi capacitatea noastră de a o forma pe criteriul performanţei la toate nivelurile, de la munca de uzină şi şantier, care devine din ce în ce mai sofisticată, la cea în agricultură şi până la cea în eşaloanele de management organizational.

Dincolo de domeniul economic, educaţia are enorme implicaţii în numeroase planuri, putând crea diferenţe între diverse categorii sociale sau împiedicând accesul unor persoane la oportunităţi care le-ar putea îmbunătăţi calitatea vieţii. Mai simplu spus, actualul context ne impune să facem din două proverbe din bătrâni unul singur:

„Meseria e brăţară de aur, iar cine are carte are parte."

PROPRIUL DESTIN

înştiinţarea, de mărimea unei vederi, dar imprimată pe un carton vineţiu, de proastă calitate, îşi făcea apariţia negreşit în fiecare vară în cutia poştală a apartamentului nostru de pe bulevardul Banu Manta:

„Cererea dumneavoastră pentru eliberarea unui paşaport în vederea călătoriei în afara teritoriului Republicii Socialiste România a fost avizată negativ."

Nici o altă explicaţie, doar decizia arbitrară, anunţată sec pe o bucată de carton, cinci ani la rând. Degeaba eram fiul unui general din MApN, partidul mă considera vulnerabil la ispita Occidentului şi ca atare nu avea de gând să-mi permită să ies din ţară.

Motivul pentru care mi se refuzau cererile pentru paşaport avea de-a face cu doi unchi ai Mihaelei care emigraseră în Germania şi, respectiv, în Statele Unite.

Culmea era însă că soției mele i se acordase dreptul de \ călătorie de la serviciul județean de paşapoarte din loca- ; litatea în care fusese detaşată în timpul stagiaturii. Altfel | spus, sistemul avea profunde deficiențe şi inconsistențe] încă de pe atunci. |

Tot rudele emigrate ale Mihaelei au reprezentat moti- vul pentru care mi s-a refuzat o detaşare permanentă la \ Ministerul Industriei de Utilaj Greu, pe vremea când mun- ■!

ceam la Energomontaj. Lucrasem câteva luni la direcția de investiții a ministerului şi am încercat să permanentizez postul, dar direcția de cadre a Comitetului Central era ; de altă părere, deoarece nu aveam acel dosar „cristal", I fără rude plecate în Occident. ;

Imposibilitatea de a călători a creat şi a alimentat aura de mister şi atracție pe care Vestul o avea în mintea mea.

Astfel, în vara anului 1990, când în sfârşit am reuşit să ies din România, am plecat cu un prieten în Italia pentru a-mi cumpăra o maşină de ocazie, cu ce pusesem deoparte şi banii obținuți din vânzarea Daciei 1300 ce-o „moştenisem" în timpul facultății de la tata. Ne-am întors cu un Fiat Ritmo cu motor diesel, pe care dădusem o mie de dolari. La dus însă am făcut o escală de câteva ore la Belgrad, între trenul de la Bucureşti şi cel către Roma.

Capitala Iugoslaviei de atunci mi s-a părut raiul pe pământ, cu magazine pline de toate slăbiciunile mele în acei ani ai

tinereții: schiuri, rachete de tenis, haine de sport, reviste şi cărți. La întoarcere am văzut o țară prosperă, cu o infrastructură de invidiat, şi m-am întrebat: „Oare câți ani ne vor trebui ca să-i ajungem din urmă?"

întrebarea avea să devină irelevantă în următorii ani, când Iugoslavia a intrat într-un ciclu de ură şi fratricid cum numai naționalismul din Balcani poate genera, în timp ce România a reuşit să se integreze în structurile euroatlantice. Din păcate însă, succesul pe care îl reprezintă această integrare este parțial şi oarecum superficial.

Forța motrice a întregului proces a avut mult de-a face cu fascinația pe care ne-o stârnea simpla idee de Occident şi pe care am resimțit-o şi eu în anii

optzeci. La douăzeci de ani de la căderea comunismului, vedem însă carențele modului în care România a importat modelul economic şi social vestic. Am renunțat şi la umbra de simț critic pe care am fi putut-o avea la acea vreme, înlocuind-o cu un mimetism ale cărui consecințe abia acum le înțelegem.

Rezultatul adoptării rapide a unui model economic bazat pe consum îl vedem în jurul nostru: în ultimii ani o treime dintre români au trăit mai bine, iar celelalte două treimi mai prost. Am consumat prea mult şi am investit prea puțin. Ne-am pus munca drept gaj la credite cu dobânzi din ce în ce mai mari. Folosim mai multă energie decât toate celelalte țări din UE, dar producem

mult prea puțin. Tinerii noştri văd în România un cimitir al viselor, nu locul în care visele devin realitate. Avem borduri noi şi drumuri vechi, iar unii funcționari câştigă mii de euro, în timp ce profesorii trebuie să ducă o viață la limita sărăciei.

Poate că am copiat fără discernământ modelele eco- nomice ale altora din lipsă de încredere în noi înşine.

Acum, la aniversarea a două decenii de la căderea comunismului, şi beneficiind de lecțiile pe care trebuie să le învățăm de pe urma crizei, devine imperativ să începem să discutăm despre următorii douăzeci de ani. Nu ne mai putem permite fascinația credulă pentru idealul Occidentului, şi nici goana după organizarea altora, care a caracterizat în mare măsură primele două decenii postcomuniste. Trebuie să decidem ce vrem noi, românii, pentru România.

Cum vrem să arate România anului 2029? Ce fel de societate le dorim copiilor care se nasc astăzi? Cum va arăta economia, cea care va fi motorul acelei societăți?

întrebări complexe, care necesită răspunsuri pe măsură.

Pentru început, trebuie să realizăm că sfârşitul crizei nu ne poate prinde cu modelul de creştere economică pe care îl aveam înainte de începutul ei. De asemenea, acelaşi lucru este valabil pentru modelul de societate pe care România l-a avut până acum.

De aceea avem nevoie de o adevărată dezbatere națională despre viitorul pe care ni-l dorim pentru România.

Concluziile unui asemenea forum de discuții trebuie să umple un gol al ultimilor douăzeci de ani: un nou Proiect de Societate al nostru, pentru noi. Un proiect adaptat la realitățile şi nevoile României, nu un transplant.

Asumându-ne un proiect de societate pe termen lung vom putea corecta o eroare de care şi eu mă fac vinovat, aceea de a fi confundat integrarea României în NATO şi UE cu un obiectiv strategic ce va aduce de la sine o perioadă îndelungată de pace, stabilitate şi prosperitate. Actuala criză ne-a arătat, cu brutalitate, că deşi integrarea euroatlantică a fost indispensabilă şi obligatorie, ea nu poate ține locul de competitivitate economică, de infrastructuri performante sau de oameni bine educați.

Nu mă îndoiesc, desigur, nici o clipă de necesitatea integrării țării mele în cea mai dezvoltată regiune a lumii.

Dar a fost o naivitate şi din partea mea, din partea întregii clase politice româneşti şi a unei mari părți a populației să credem că, odată integrați, de problemele dezvoltării şi bunăstării noastre se vor ocupa alții.

Trebuie să fim capabili să generăm o creştere economică care să permită o îmbunătățire a calității vieții. Trebuie să vorbim despre un capitalism care combină dezvoltarea socială şi umană cu cea economică. Pentru asta, trebuie

să ne propunem să construim o România care să nu fie doar o sursă de forță de muncă ieftină. Putem şi trebuie ; să putem concura nu doar prin preț, ci şi prin calitate. \ Este vorba de calitatea educației, a serviciilor publice, a infrastructurilor, a capitalului uman românesc.

În acest context, măsurile anticriză de care România \ are nevoie nu trebuie să vizeze doar reacții pe termen ; scurt la contextul internațional, ci şi nevoile de dezvoltare \ pe termen lung.

Criza poate şi trebuie să fie folosită ca o oportunitate de ardere a etapelor şi de transformare a României din-l tr-o economie emergentă într-o economie dezvoltată, dintr-o societate polarizată într-una solidară şi dintr-un | stat slab şi asupritor într-un stat puternic şi responsabil. !

Oportunitățile trebuie fie identificate, fie create, la scară largă, în toate sectoarele de activitate ale societății.

Cauza fundamentală a situației în care ne aflăm ține de | incapacitatea României de a adopta o viziune cu privire la propria sa dezvoltare. Numai nouă, românilor, ne revine responsabilitatea pentru țara noastră, pentru viața şi pentru viitorul nostru. Trebuie să ajungem să ştim exact ce vrem - în ce fel de țară vrem să trăim, ce fel de | economie vrem să construim. Trebuie să ajungem să fim în

stare să hotărâm pentru noi înşine. Trebuie să stabilim ce înseamnă dezvoltare pentru România şi, apoi, să o '

implementăm, cu multă muncă, cu multă încăpățânare şi cu toate partidele şi preşedinții care câştigă alegerile.

Avem nevoie de un nou proiect național. Am avut un proiect național pe durata tranziției: integrarea euroatlantică. L-am realizat. Suntem acolo după un drum pe parcursul căruia România a fost guvernată de toate partidele şi de toți politicienii care au reuşit să obțină susținerea electorală. Au fost la fel de diferite, de intolerante, de revanşarde şi au avut toate defectele pe care le putem imagina şi pe care le condamnăm la politicienii de astăzi.

Dar tot au dus proiectul până la capăt.

Va trebui să repetăm aceeaşi performanță, în aceleaşi condiții şi în mare parte cu aceiaşi oameni. Avem nevoie de un nou proiect de dezvoltare. O autentică dezvoltare, generatoare de prosperitate pentru cât mai mulți români, nu poate veni decât ca rezultat al unor astfel de politici naționale, la care aderă toate forțele politice şi sociale, oricât de mult s-ar deosebi între ele în toate celelalte privințe. Ştim la ora actuală că alocăm X procente din Produsul Intern Brut unui domeniu sau altuia, dar nu ştim ce obținem de pe urma respectivelor fonduri. Mai simplu spus, nu ştim dacă fiecare leu cheltuit în educație, sănătate sau transporturi aduce un beneficiu de treizeci, cincizeci sau cinci bani.

Bineînțeles că atunci când vorbim despre beneficii, nu ne putem limita doar la cele financiare. Există mecanisme sofisticate de evaluare atât a beneficiilor economice, dar şi a celor sociale aduse de politicile publice. Cert este că, în prezent, nu avem posibilitatea de a evalua eficiența cheltuielilor pe care le facem şi a măsurilor pe care le adoptăm, fie că vorbim de rezultate economice tangibile sau despre beneficii sociale mai greu de cuantificat.

Lecția crizei cu care ne confruntăm nu ține de guvernanța activă care ia locul guvernanței pasive. Este lecția guvernanței inteligente, a statului care îşi asumă datoria de a fi activ în economie, dar care ştie să fie activ acolo *unde* trebuie, *cât* trebuie şi *cum* trebuie. Noua eră a economiei mondiale, care începe odată cu actuala criză, nu este un regim de slăbire în care scăpăm de kilogramele în plus prin amputarea unei mâini sau a unui picior.

Această nouă eră a globalizării le va aparține acelor țări care vor şti să ajungă la echilibrul între disciplina fiscală şi investițiile publice, între

reglementări şi piața liberă, între creşterea economică şi protecția socială şi a mediului. Va fi o eră a politicilor publice inteligente, care temperează excesele riscurilor asumate eronat, dar care nu sufocă inovația.

Sunt convins că România poate fi o țară în care să se întâmple asemenea lucruri, că nu trebuie să ne mutilăm

prezentul pentru a investi în viitor. Cred că ne putem croi propriul nostru destin, şi că putem construi o țară de care să fim mândri, nu jenați. O țară în care să vrem să locuim, nu una din care să jinduim să plecăm, ca odinioară. Pentru aceasta, România are nevoie de o sete de succes şi de o voință politică de care nu a mai avut parte.

Românii nu merită nimic mai prejos de atât.

LA FEL DE BUNI

„Sincer să fiu, mă aşteptam la mai multă gratitudine din partea ta."

Teodor Meleşcanu, şeful meu la acea vreme, vorbea apăsat, vădit enervat de dorința mea de a pleca la studii în Franța. „Cred că dai cu piciorul unei ascensiuni rapide în minister. Dar du-te. Oricum, mare lucru nu ai ce învăța acolo."

Atitudinea lui Meleşcanu m-a surprins. Cu un oarecare tupeu, am ripostat din scurt:

„Domnule ministru, doctoratul pe care l-ați făcut la Geneva v-a fost la fel de inutil?"

Atât mie, cât şi Mihaelei ni se părea că necesitatea pregătirii în străinătate era evidentă. Deşi ajunsesem destul de rapid pe postul de director în minister, după primul concurs organizat de Ministerul Afacerilor Externe în

martie 1990, mă domina un sentiment de provizorat şi nesiguranță. In pofida unei bune educații, recunoşteam că expunerea mea la chestiuni internaționale era minimă.

Fiindcă înainte de 1989 mi se tot refuzase eliberarea unui paşaport, nu avusesem ocazia să călătoresc în afara României, cu excepția unui voiaj prin URSS. Aşa că, deşi pe parcursul unui an ajunsesem director peste alți zece diplomați în Direcția pentru Organizații Europene, mă simțeam crud şi insuficient pregătit, ca şi cum aş fi păcălit pe cineva. Mi se părea nefiresc să pretinzi să faci diplomație de tip occidental fără să cunoşti în chip direct şi intim modelul de referință.

Din acest motiv, nu am stat deloc pe gânduri în vara lui 1991 când am aflat că la Bucureşti se afla o echipă de examinare a faimoasei Ecole Naționale d'Administration, şi m-am prezentat la examenul organizat la Facultatea de Drept. Când am aflat că reuşisem, nici nu încăpea vorbă ca Mihaela şi cu mine să nu mergem la Paris.

Până să ajung să-mi conving şefii din minister, a trebuit să duc muncă de lămurire cu părinții. Mamei îi era teamă de distanța care urma să ne separe, dar cel mai vehement a fost tata, care nu înțelegea cum pot să dau cu piciorul postului de director la Externe. Pe de altă parte, părinții Mihaelei nu au avut nevoie de nici un fel de lămurire şi ne-au sprijinit în decizia noastră.

Am încărcat aşadar jumătate din conținutul apartamentului în Fiat-ul Ritmo şi am pornit spre Paris, unde am ajuns după două zile, în toiul nopții. Un apartament de două camere din incinta ambasadei avea să ne fie domiciliul pe toată durata cursului meu. Dormeam pe două saltele şi ne desfătam prietenii cu delicatese congelate fast-food *à la française.* Nu aveam copii atunci, iar eu eram bursier al statului francez, în timp ce Mihaela avea contracte de colaborare cu birouri de arhitectură, aşa că am avut parte de un stil de viață oarecum prosper şi boem, un fel de a doua studenție.

Din punct de vedere intelectual şi profesional, stagiul de la ENA a avut un impact imens asupra mea. O şcoală de elită, dar şi elitistă, ENA este invidiată în aceeaşi măsură în care este criticată. înainte de toate, este locul unde decidenții Franței învață deprinderile unui sistem făcut să funcționeze indiferent de filosofia politică a celor aflați la putere. Aşa-zisa „mafie" a foştilor absolvenți include nenumărați oameni de stat, preşedinți de mari companii, foşti miniştri, prim-miniştri şi preşedinți ai Franței. Fie ei de stânga sau de dreapta, cu toții au deprins în acelaşi loc ceea ce francezii numesc *les affaires de l'État* - mecanismele, cu toate punctele lor forte şi slăbiciunile, din complexul sistem care trebuie navigat pentru a guverna Franța. Fie că ne place sau nu, acest sistem

centralizat legalist şi cartezian conceput de Napoleon este, cu plusurile şi minusurile sale, punctul de referință pentru modul de organizare politică şi de cultură administrativă în România.

Un loc aparte în stagiul de la ENA l-a avut experiența administrației în Franța profundă, în Alencon, un orăşel mic şi adormit din Normandia cunoscut

pentru un stil aparte de a face dantelă. Ca dovadă a omniprezentei rețele de absolvenți ai şcolii, prefectul fusese şi el elev la ENA.

M-a întâmpinat cu căldură, adresându-mi-se cu bine cunoscutul *cher camarade* folosit de toți foştii elevi, şi mi-a arătat biroul rezervat stagiarului ENA în superba clădire a prefecturii - un fost palat al familiei de Guise.

Spre marea mea uimire, i-am servit prefectului drept director de cabinet în timpul concediului medical al titularului postului.

La Alencon am avut parte de o experiență cât se poate de concretă şi prozaică a politicii locale de la lucruri importante la episoade cel puțin inedite, dacă nu chiar penibile. Pe de-o parte, am văzut ce înseamnă concret relația cu sindicatele, Curtea de Conturi, sau am înțeles prin practică ce implică principiul subsidiarității sau mecanismele de cofinanțare între bugetul local şi cel al fondurilor europene. Pe de altă parte, am avut parte de greva camionagiilor şi agricultorilor, care au cinstit curtea

prefecturii cu o încărcătură de îngrăşăminte naturale al căror miros ne-a „climatizat" clădirea timp de două săptămâni. Nu în ultimul rând, a trebuit să am o discuție jenantă cu poliția locală, care-l reținuse pe fiul unui senator al departamentului deoarece-l surprinseseră pe june la volan conducând peste limita de viteză şi sub influența alcoolului.

Prin Mihaela, care a lucrat în domeniul restaurării monumentelor istorice atât în Alencon, cât şi la Paris, am înțeles cât de mult contează pentru francezi valorile trecutului şi am apreciat atenția aproape obsesivă şi prețuirea pe care le acordă patrimoniului lor cultural.

Datorită muncii Mihaelei, am cutreierat colțuri ascunse ale Franței când o ajutam, în weekendurile libere, cu măsurători şi schițe de reabilitare pentru monumente cât se poate de variate, de la mănăstiri medievale la mori de vânt de lângă Carnac, în Bretania.

înainte de toate, stagiul la ENA şi timpul petrecut de Mihaela şi de mine în Franța ne-au ajutat pe amândoi să scăpăm de complexul de inferioritate față de Occidentul pe care, în izolarea de acasă, ajunsesem să-l fetişizăm, față de care ne simțeam în egală măsură atraşi şi complexați.

Unul din ceilalți români care se aflau la acea vreme la ENA, pe nume Bogdan Patriniche, mi-a devenit nu

numai bun prieten, dar reprezintă pentru mine perseverența întruchipată şi o dovadă cât se poate de clară că nu avem motive întemeiate de a avea acele complexe de inferioritate. La un moment dat, Bogdan a aflat că se eliberase un apartament în căminul ENA de pe Boulevard Saint Germain, şi a făcut cerere să fie cazat acolo.

Ce nu ştia el era că nici un străin înaintea lui nu mai îndrăznise să facă aşa ceva. Un prim răspuns evaziv, primit de la primăria pariziană, nu l-a determinat să se dea bătut. I-a scris primarului de la acea vreme, un „oarecare" Jacques Chirac, şi a mai primit un răspuns, sub forma unei întrevederi cu adjunctul edilului, viitorul prim-ministru Alain Juppe. Până la urmă, Bogdan i-a bătut pe toți şi a devenit primul străin, şi primul român, care a stat în căminul ENA din buricul Parisului. Izbânda era însă mai mult decât simbolică, deoarece i-a facilitat lui Bogdan accesul într-o lume în care altfel nu ar fi putut ajunge. Chiar şi aşa, Bogdan a trebuit să trimită sute de scrisori şi CV-uri la foşti absolvenți ai ENA (denumiți *enarques* în argoul francez), şi a mers la zeci de întrevederi cu aceştia, dintre care foarte puține s-au concretizat. Mi-a spus ulterior că cei cu care se întâlnea nu ştiau cum să reacționeze în fața unui *enarque* aflat în căutarea unui loc de muncă - de obicei, absolvenții şcolii aveau oferte din care să aleagă, dar

străinii nu se bucurau de un asemenea statut. Nu în ultimul rând, Bogdan era român, din afara Comunității Economice Europene (precursoarea UE), şi actele de rezidență erau foarte greu de obținut.

De-a lungul anilor, am păstrat contactul cu foştii colegi şi am reuşit, prin rețeaua ENA, să creez relații amicale cu mai mulți oameni de stat francezi chiar dacă nu le împărtăşeam întotdeauna convingerile politice. Am înțeles şi am ajuns să am un amestec de respect şi invidie pentru instituții de elită precum ENA, Harvard, dar şi Rand Corporation sau Aspen Institute. Ele reprezintă adevărate pepiniere de talente şi un circuit al elitelor intelectuale pe care, deşi au acces la el nu puțini români, România încă nu ştie să-l utilizeze la justa lui valoare.

Cu toate că încă de la începutul secolului XX se punea problema elitei româneşti şi a rolului pe care aceasta poate şi trebuie să-l joace în dezvoltarea țării, adevărul trist este că suntem încă nepermis de rupți de circuitul mondial al cercetării şi de românii care ne reprezintă cu mare cinste în cadrul lui. Pe plan intern, încă nu avem o instituție care să poată pretinde echivalentul românesc al

statutului unei ENA sau Harvard, iar aparatul administrativ rămâne încă prizonierul schimbărilor de după fiecare scrutin electoral.

Societatea românească încă nu a reuşit să dezlege nodul gordian al unei relații armonioase între elite legitime, care şi-au obținut acest statut prin competență, şi restul publicului. În locul unui echilibru între elite şi populație, România oscilează între extreme. Pe de-o parte, cea populistă, în care oamenii sunt asmuțiți împotriva unor elite delegitimizate de către un erou efemer.

Pe de altă parte, avem extrema snoabă care subordonează statul, societatea, politica, la un nivel absolut, elitelor.

În ambele cazuri, soluția politică la care se face apel este guvernul de tehnocrați.

Într-un asemenea context, lecția esențială pe care trebuie să o învățăm de la Occident este tocmai raportul echilibrat între populație şi elite, astfel încât potențialul pozitiv al elitelor să fie pus în slujba societății, dar fără a neglija mecanismele legitime de control al elitelor de către societate, prin instituțiile statului de drept. Nu vom putea face asta printr-un corp de legi traduse în română şi impuse de stat. Este vorba de un proces continuu, care a luat forme diverse în funcție de specificul fiecărei țări. La rândul său, România va trebui să găsească propriul răspuns la această problemă.

Adevărata criză cu care se confruntă acum țara noastră este însă cea a competenței, iar reprofesionalizarea întregii societăți, de la nivelul elitelor la cel al funcționarilor

de la ghişeu şi al muncitorilor în industrie şi a fermierilor reprezintă cea mai importantă, dacă nu chiar ultima, şansă pe care o avem pentru a ne atinge adevăratul nostru potențial.

ÎNCREDERE

„Ce cravată crezi că ar trebui să port miercurea viitoare?"

Mihaela se uita la mine consternată. Din ziua în care ne cunoscusem ştia că nu am talent să-mi asortez hainele.

Eram într-o excursie la munte, la schi. În timp ce ea era asortată din cap până în picioare, eu îmi făcusem rost de tot echipamentul de la diverşi prieteni, şi eram pestriț rău.

Acum însă cravatele deveniseră o chestiune foarte importantă. La întoarcerea din Franța, am revenit la Externe şi am fost cooptat la cabinetul

ministrului de atunci, Teodor Meleşcanu. Într-o dimineață m-a chemat la el şi m-a întrebat dacă aveam ceva special în program.

„Aş vrea să susții conferința de presă a ministerului.

Traian Chebeleu a plecat la Cotroceni şi până îi găsim un înlocuitor, ține-i tu locul."

Am înghițit în sec. Ideea de a da piept cu ziariştii m-a înspăimântat.

„Domnule ministru, ce să le spun? Sunt total nepregătit pentru asta!"

„Nu-i nimic, o să citeşti comunicatele, iar la întrebări o să răspunzi cu *no comment'%* a continuat Meleşcanu, neînduplecat. „Toată lumea o să înțeleagă şi apoi nu este vorba decât de o apariție sau două."

De atunci trecuse aproape o lună, iar aparițiile fuseseră mult mai mult de două. încă mă teroriza contactul cu presa, iar alegerea cravatelor mă stresa suplimentar, pe lângă ce le spuneam ziariştilor. Când a văzut însă că o întreb de cravate cu o săptămână înainte, Mihaela a spus că exagerez.

Adevărul este că abia în timpul stagiului la ENA începusem să am suficientă încredere în mine încât să vorbesc în public. Fusesem, până atunci, destul de retras şi introvertit. Când mergeam într-un restaurant şi chelnerul îmi spunea că nu are loc liber deşi nu era nimeni la nici una din mese, făceam stânga împrejur şi ieşeam, spre exasperarea Mihaelei. Aşa că atunci când Meleşcanu m-a trimis în fața ziariştilor a fost ca şi cum m-ar fi aruncat în groapa cu lei.

Emoțiile de la început s-au redus însă treptat, până când au dispărut. Contactul cu presa nu numai că m-a dezinhibat,

dar mi-a şi creat o platformă publică superioară celei pe care mi-ar fi putut-o oferi oricare alt post din minister. Le voi rămâne întotdeauna îndatorat jurnaliştilor cu care am avut contact în acea perioadă, deoarece m-au ajutat să scot la suprafață o fațetă a personalității mele pe care nu o bănuisem, aceea de om public.

Odată ajuns în America, am apreciat cu atât mai mult experiența de purtător de cuvânt şi dezinvoltura pe care aceasta mi-a permis să o capăt. Adică am putut fi un ambasador mult mai bun şi am putut reprezenta România cu mult mai mult succes, datorită experienței în fața ziariştilor. Deschişi şi în general mult mai relaxați decât europenii, americanii pun mare preț pe capacitatea de a vorbi în public şi răspund pozitiv la oamenii care ştiu să-şi prezinte punctul de vedere succint şi cu forța propriilor convingeri.

Mi-am dat atunci seama că experiența de purtător de cuvânt umpluse un gol enorm lăsat de sistemul de educație din România. Observându-i pe colegii din alte țări, am văzut că est-europenii şi cei din fosta URSS manifestau foarte des acea timorare de care suferisem şi eu, în timp ce occidentalii erau cel puțin acceptabili, dacă nu chiar în elementul lor, în fața publicului. Evident, nu era o chestiune care ținea numai de personalitatea individului, ci şi de formarea profesională. Vedeam în respectivii colegi

produsele a două sisteme: unul dogmatic, autoritar, care punea accent pe teorie şi repudia gândirea critică şi, de cealaltă parte, unul pragmatic, bazat pe dialogul între profesor şi clasă.

Observația asta m-a dus cu gândul la felul în care România „iese în lume" şi la lipsa de încredere cu care ne prezentăm adesea cauza la nivel internațional, câteodată cu consecințe dureroase. Complexul de inferioritate, de provinciali de la periferia Europei, este strâns legat de un sistem de educație în care învățam de mici că părerea noastră nu face doi bani şi ni se spunea de la catedră ce să credem. Mi s-a părut evident că există o legătură directă între acel „curat meşteşug de tâmpenie" din şcoli, de care vorbea Creangă în *Amintiri* şi incapacitatea României de a sta mai dreaptă şi cu fruntea sus atunci când trebuie să-şi apere interesul în lume. Mai mult, avem adesea tendința de a pendula între complexul de inferioritate şi o trufie la fel de păguboasă, construită pe imaginile bine-cunoscute ale istoriei naționale: suntem fii de daci şi romani, restul europenilor făceau ceasuri pentru că noi îi apăram de turci ş.a.m.d.

Sunt convins că modul în care ne-am negociat integrarea în NATO şi în Uniunea Europeană a fost mai puțin eficace decât ar fi trebuit să fie şi că poziția României în dialogurile

cu instituții precum Fondul Monetar Internațional a avut de asemenea de suferit, tocmai din aceste motive.

Atunci când vorbim de reforma în educație, devine aşadar esențial să nu pierdem din vedere acele competențe aşa-zis intangibile cum este şi capacitatea de comunicare şi gândire critică. Ne-am mândrit mult timp, şi pe bună dreptate, cu câtă carte ştim, dar nu putem ignora carențele învățământului românesc din punctul de vedere al practicii şi aplicabilității cunoştințelor - ghiftuirea elevilor şi studenților cu teorii nu este sub nici o formă o soluție. Nu trebuie, desigur, să

pierdem elementele de valoare ale şcolii româneşti, dar este vital să scăpăm de trufie şi să recunoaştem unde sistemele vestice de educație sunt net superioare.

Dacă vrem ca România să-şi croiască propriul destin şi să-şi aleagă soluțiile care i se potrivesc, nu doar cele importate nemestecate din afară, trebuie să aspirăm să schimbăm atitudinile care ne-au frânat progresul şi ne-au încătuşat până acum ambițiile. Trebuie să recunoaştem că fluctuația de la extrema complexelor la cea a îngâmfării nu este o soluție. Doar recunoscându-ne lipsurile şi acceptând să le corectăm, fiind deopotrivă mândri de ce suntem în stare, vom putea să devenim artizanii propriului destin.

MIEZUL PROBLEMEI

La intrarea în Sala Cabinetului, în celebra Aripă Vestică a Casei Albe, nu ai impresia că aici se iau decizii care afectează sute de milioane de oameni. E o cameră de mărime medie, în care preşedintele american întruneşte membrii echipei sale executive pentru echivalentul şedințelor de guvern cu care suntem noi obişnuiți la Bucureşti.

În acea după-amiază de 6 februarie 1996, Sala Cabinetului folosea însă drept anticameră pentru câțiva ambasadori veniți la Casa Albă să-şi prezinte scrisorile de acreditare preşedintelui Bill Clinton. Eram cu toții însoțiți de familie, pentru o ocazie cu adevărat memorabilă în viața şi cariera fiecăruia. M-am uitat în ochii Mihaelei.

Nu am avut foarte mult răgaz pentru a realiza exact magnitudinea momentului. Alexandru, fiul nostru care avea atunci doi ani, a profitat de faptul că surioara lui

mai mică tocmai adormise ca să solicite mai multă atenție.

Faptul că era la Casa Albă nu l-a inhibat.

Când ne-a venit rândul să intrăm în Biroul Oval, Mihaela o ținea pe Ana în brațe în timp ce eu încercam să-l astâmpăr pe Alex. Stimulat de tot ce vedea în jurul lui, în timp ce eu discutam cu Clinton, Alex a pus mâna pe un baston colorat din Zair, care era expus pe biroul prezidențial - legendarul *Resolute Desk,* fabricat din lemnul de la un vas de explorări arctice al marinei regale britanice, salvat ulterior de un vânător de balene american. În timpul acesta, Clinton a dat să o mângâie pe Ana Maria, care împlinise şase luni. Ca să nu fie mai prejos, ea a apucat mâna întinsă a lui Clinton şi şi-a frecat gingiile cu ea.

„Domnule preşedinte, îmi cer scuze..." a fost tot ce am putut spune înainte să mă întrerupă Clinton, zâmbind.

„Nu este nici o problemă, domnule ambasador", mi-a răspuns, extrem de relaxat, preşedintele american, în timp ce îl privea foarte amuzat pe Alex, care se juca cu bățul colorat pe covorul cu sigiliul prezidențial. „Văd că fiului dumneavoastră îi place arta africană."

Din senin, cel mai puternic om politic din lume, în cel mai faimos birou din lume, făcea bancuri pe seama neastâmpărului lui Alex. Nici vorbă de protocol scorțos sau de acea formalitate cu care eram obişnuit de acasă în ocazii asemănătoare.

în 1999, când l-am întâmpinat la Otopeni, Clinton m-a salutat cu multă căldură şi, spre marea mea uimire, m-a întrebat dacă lui Alex continuă să-i placă arta africană.

De fiecare dată când ne-am văzut de atunci, Clinton m-a întrebat ce mai fac copiii. Pe lângă memoria uluitoare, m-a frapat capacitatea lui de a-şi face interlocutorii să se simtă în largul lor şi de a da dovadă de empatie pentru problemele care îi erau aduse la cunoştință. Până şi adversarii săi politici au remarcat, cu ciudă, acest talent înnăscut.

Experiențe asemănătoare aveau să se repete de nenumărate ori în timpul mandatului meu în Statele Unite. Pe parcursul acelor ani de „campanie permanentă" pentru aderarea României la NATO, am avut de-a face cu mulți oameni influenți, atât în interiorul, cât şi în afara aparatului guvernamental, în sectorul privat. Fără excepție, abordarea era foarte pragmatică şi degajată. La întrebarea „ce pot face pentru tine?" aşteptau un răspuns concis şi la obiect. Fără prețiozitate, fără complicații. Nu de puține ori, se întâmpla ca interlocutorul să fie cu atât mai degajat cu cât avea o poziție mai înaltă. Deşi discuția era relaxată, conținutul era cât se poate de concret. Nu am putut ignora diferența dramatică față de modul de a opera pe care îl lăsasem acasă: în România protocolul şi formalitățile ascund multă vorbărie goală, în timp ce în Vest stilul relativ degajat creează oportunități pentru a tranşa probleme

cât se poate de concrete. Am remarcat acest lucru pe parcursul negocierilor de aderare la NATO şi UE, în nenumăratele întâlniri bilaterale cu omologii mei din alte țări.

De la un punct încolo, eticheta lăsa loc omeniei. încetam să fim oameni cu funcții importante şi deveneam colegi care se întâlneau pentru a rezolva probleme. Chiar dacă puțini au charisma unui Bill Clinton, căldura şi interesul real pentru problemele României le-am întâlnit de foarte multe ori.

Pe lângă abordarea prietenoasă şi fără impedimentul unui protocol artificial, întâlnirile cu colegii americani şi din alte diplomații occidentale mi-au dezvăluit un alt aspect important: acele nenumărate ore de dispute în jurul unui cuvânt sau unei formulări dintr-un text de acord sau rezoluție internațională. După un timp, am ajuns să înțeleg că atât abordarea prietenoasă, simplă şi directă, cât şi atenția aproape obsesivă la detaliu din textele oficiale erau până la urmă două aspecte ale aceluiaşi tip de abordare a politicii.

În primul rând, partenerii noştri de discuții voiau întotdeauna ceva şi ştiau ce vor. Nu era vorba de dorințe sau principii generale, de tipul „să ne fie tuturor bine" sau „să fie pace pe pământ". Era vorba de obiective precise şi acțiune politică clar definită, atât pentru ei, cât şi pentru partenerul de discuție. Am ajuns să înțeleg că aceasta este

esența politicii şi acesta este rolul politicianului, dincolo de ceea ce percep oamenii.

Ceea ce ne deosebea pe noi, politicienii români, de ei, politicienii americani şi occidentali, era că, în vreme ce ei aveau foarte clare în minte proiectele pe care le urmau, noi ne ştiam dorințele şi năzuințele, dar ne lipseau proiectele. Discrepanța dintre năzuință şi lipsa proiectului de realizare a ei, pe care eu o denumesc *lipsa de politică,* a fost marea slăbiciune a României în toată perioada de tranziție. Lipsa proiectului a dus la lipsa politicii şi, în acelaşi timp, la degradarea gravă a ce înseamnă să fii om politic în România. În loc să fie cel care propune şi apoi aplică proiectul, omul politic a devenit un simplu privilegiat. Şi încă unul care abuzează de puterea sa. În asemenea condiții este normal ca populația să se depărteze nu de politică, ci de politicianism, nu de omul politic autentic (pe care îl aşteaptă), ci de privilegiatul politic.

Acum, când combinația între criza economică şi lipsa de dezvoltare a României îi face pe oameni să fie din ce în ce mai dezamăgiți de cei care îi conduc, îmi aduc adesea aminte de lecțiile acelor ani. Românii nu pot fi altfel decât dezamăgiți când îşi percep politicienii ca fiind distanți şi rupți de realitatea

dură a cotidianului. După atâția ani de promisiuni fără substanță, care au sunat seducător, dar nu

s-au concretizat nici pe jumătate, nu trebuie să ne surprindă lipsa de încredere pe care populația le-o acordă politicienilor.

Un sociolog american, Harold Lasswell, a definit politica drept „cine primeşte, ce primeşte, când primeşte şi cum primeşte". Privind astfel lucrurile, românii au acum sentimentul că nu au primit mai nimic, aproape niciodată în cei douăzeci de ani de la căderea comunismului, în timp ce un grup restrâns a primit tot ce a vrut. Aşa că politica nu mai este percepută ca fiind în serviciul cetățenilor, ci pe spinarea lor.

Singura soluție pentru ca noi, politicienii, să recâştigăm încrederea românilor este să ne lepădăm de năravul promisiunilor fără acoperire. Vremea miilor de kilometri de autostradă, a zecilor de şcoli sau de spitale, a trecut. Lecția, pentru români, a acelor campanii este transparentă şi nu face cinste clasei politice: cu cât mai bombastică este promisiunea, cu atât mai puțin probabilă va fi realizarea ei.

Ca şi în alte cazuri, am luat un model occidental de succes şi l-am aplicat pe dos: în loc să promitem puțin şi să facem mult, depăşind aşteptările, promitem mult şi facem puțin.

Dezamăgirea este inevitabilă.

Cauza fracturii dintre clasa politică şi realitatea cu care românii se confruntă zilnic o constituie devierea de la valori fundamentale, universale, care ar trebui să fie baza şi motivația chemării către o carieră publică, în serviciul

țării. Vocația politicii trebuie să fie alimentată de un profund sens al moralității, al patriotismului, al dorinței sincere de a servi o cauză mai mare şi mai nobilă decât interesul personal.

Am avut ocazia de a reflecta în profunzime asupra acestor teme tot în timpul experienței formative care a fost mandatul de ambasador în SUA. Atunci am început o colaborare strânsă cu Institutul Aspen, numit astfel după localitatea din statul Colorado, în inima munților Stâncoşi, unde a fost fondat la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial de un industriaş de origine germană.

Institutul a fost conceput ca un strigăt de revoltă împotriva ideologiilor totalitare prin promovarea valorilor umaniste, ale democrației şi ale gândirii libere. Astfel, Institutul Aspen promovează ideea legăturii strânse între valori

universale şi succesul în funcţii de conducere, fie ele în sectorul privat sau cel public.

În vara anului 1999 am participat la programul executiv al institutului, având astfel şansa de a vedea nivelul de seriozitate cu care Aspen îşi abordează misiunea. Timp de două săptămâni am studiat texte fundamentale din literatura universală, dar şi din ştiinţele sociale. Cu temeinicia tipică la Aspen, discuţiile despre democraţie şi rolul statului au început cu... începutul: Grecia antică. În discuţiile pe marginea textelor clasice ale lui Aristotel şi

Sofocle, ale lui Adam Smith, Jean-Jacques Rousseau, Simón Bolívar, Nelson Mándela şi Václav Havel, am avut plăcuta ocazie să îmi regăsesc înclinaţiile umaniste pe care le abandonasem cu ani în urmă, când a trebuit să dau examenul de admitere la Politehnică. În mod ironic, în timpul acelor intense şi serioase sesiuni de studiu am înţeles că învăţăm poate mai mult dacă ştim când să nu ne luăm excesiv de mult în serios. Astfel, nu ne-am limitat la simpla discuţie despre *Antigona,* ci am şi interpretat cu toţii piesa. Nu au contat nici talentul actoricesc, nici tracul - a fost vorba de a interioriza de o manieră mult mai profundă temele cât se poate de actuale pe care Sofocle le aborda acum mai bine de două milenii: rolul statului, controlul acestuia asupra cetăţeanului şi, nu în ultimul rând, noţiunea de nesupunere legitimă în faţa abuzului de putere. Graţie momentelor respective, când a trebuit să ne învingem tracul, să uităm fiecare de funcţiile pe care le aveam, am rămas cu amintiri pentru o viaţă. Dacă ne limitam la discuţii, amintirea lor nu ar fi avut o viaţă foarte lungă odată ce fiecare dintre noi revenea la tumultul cotidian.

Dar după acele ore pe scena de la poalele munţilor Stâncoşi, a devenit imposibil să uităm mesajul *A ntigonei.*

Pornind discuţiile despre democraţie şi politică de la texte antice, Institutul Aspen nu a făcut altceva decât să elimine din seminar accesoriile inutile. O reîntoarcere la

elemente de bază, la noţiuni fundamentale. Aceeaşi a fost pentru mine şi semnificaţia primei întâlniri cu Clinton, şi a întrevederilor nenumărate cu alţi oficiali vestici care au preferat să nu lase protocolul să ţină loc discuţiilor concrete sau a căldurii umane. Din foarte multe puncte de vedere, este vorba de exemple despre cum poate fi evitat pericolul despre care ne avertiza Titu Maiorescu, al formelor fără fond.

România nu va avea parte de destinul pe care îl merită decât urmând aceeaşi cale, a revenirii la valori fundamentale şi perene, la concepte de bază.

Toți oamenii, toate națiunile, au dorințe, năzuințe, speranțe. Politica însă începe abia în momentul în care s-a stabilit un drum care te duce din prezent până la viitorul în care îți îndeplineşte năzuința. Iar politicianul este „inginerul" care construieşte acest drum, ştiind în fiecare moment de ce anume are nevoie pentru a mai face un pas înainte, dar cunoscând şi paşii pe care urmează să îi facă ulterior. Paradoxal, tocmai experiența de inginer de şantier m-a ajutat să înțeleg mai bine ce trebuie să facă un om politic sau un diplomat. Acolo, pe şantier, exista întotdeauna un proiect care trebuia urmat cu încăpățânare şi cu o rigoare flexibilă. Cam aceleaşi lucruri pe care le-am făcut eu pe şantierele unde făceam naveta, cam în acelaşi mod în care rezolvam problemele fazei în care se afla

proiectul lucrau politicienii pe care i-am întâlnit, de la şefii de stat şi până la referenții din Departamentul de Stat sau alte cancelarii occidentale.

Politica trebuie să revină la menirea ei primară, de a-i servi pe oameni. Aceştia trebuie să aibă cu toții un mod de a-şi face o viață mai bună într-o economie care le acordă tuturor o asemenea şansă, politica nefiind doar un mecanism prin care cei puțini se îmbogățesc pe spinarea celor mulți. Şcolile trebuie să-i pregătească pe copii pentru viață, nu să-i încarce cu dogma inutilă a unor savanți rupți de realitate. În fiecare domeniu e nevoie să revenim la miezul problemei, fără a ne mai pierde în detalii.

MIHAELA

„M-a sunat doctorul..."

Am ştiut după vocea soției mele că ceva nu era în regulă. Fusese la un control care ar fi trebuit să fie de rutină. Dar medicul îi recomandase nişte teste adiționale. Din glasul ei, îmi dădeam seama că rezultatele nu erau liniştitoare.

„Crede că am o tumoare la sân."

Pentru un moment, am rămas fără replică. Era una din acele situații în care, oricât de multă empatie ar avea, un bărbat nu se poate pune în locul unei femei şi abia poate ghici iureşul de sentimente care-o încearcă.

Am început să o încurajez. Puteam merge la alt specialist. Mai erau încă teste şi evaluări. Cunoşteam o mulțime de doctori în Washington, le puteam cere sfatul.

În timp ce mă gândeam la următorii paşi, mi-a trecut prin fața ochilor filmul vieții noastre împreună: totul a început la coadă la telescaun, pe pârtia de schi de la Clăbucet. Eu eram începătorul în echipament împrumutat, pestriț, care încasa căzătură după căzătură. Ea era asortată de la căciulă până la clăpari şi schiuri, cochetă.

învățase să schieze la cimci ani. După ce am nimerit pe acelaşi telescaun prima dată, „întâmplarea" s-a mai repetat.

La intervale de douăzeci de minute, cât ne lua să ajungem la vârf, a trebuit să o cuceresc din vorbe - nu mă avantajau nici stilul vestimentar şi nici performanța de schior.

Trecuseră peste zece ani de atunci. Şi acum... cancer la sân?! Nici în prezent, după încă aproape zece ani, nu pot descrie toate senzațiile care m-au încercat în acele momente, la Washington, în seara în care Mihaela a primit fatidicul telefon de la doctorul ei.

În cele din urmă, s-a dovedit a fi o alarmă falsă. O bună prietenă, Susan Blumenthal, a sfătuit-o pe Mihaela să consulte încă un oncolog. Medic de profesie, Susan ocupa o funcție importantă în domeniul sănătății publice în administrația americană. Datorită ei, soția mea a putut elucida problema presupusei „tumori" foarte repede.

Asta a însemnat că a durat doar trei zile, care au fost de departe cele mai lungi trei zile din viața noastră de cuplu.

Trecusem prin atâtea de când ne cunoscuserăm. Am început

în apartamentul din Banu Manta, erau acei primi ani în care mă întâmpina când veneam seara, frânt, de pe şantier.

Mă sprijinise să dau concursul la Externe, chiar dacă asta urma să-mi înjumătățească aproape leafa. Fusesem împreună în Franța. A venit Alex, apoi Ana Maria, zborul acela lung peste Atlantic când fusesem numit ambasador.

La Washington, Mihaela şi-a putut desface cu adevărat aripile într-o societate mult mai deschisă decât cea de acasă. împreună cu ea şi alături de ea am văzut impactul unui set de atitudini care încurajează în mod activ un rol mult mai proeminent al femeii în societate, prin multiple căi. Veniți dintr-o România încă măcinată de spectrul nefast al Cabinetului 2, am avut amândoi parte de o educație civică în toată regula în acest sens. În ceea ce mă priveşte, am beneficiat în mod direct de pe urma respectivei experiențe. Prin cercul ei de prietene din

capitala americană, Mihaela mi-a facilitat adesea accesul la oameni importanți pentru România şi pe care aş fi avut şanse mult mai mici să-i întâlnesc. Cu toate că pe hârtie eu eram ambasadorul României, Mihaela mi-a devenit un partener de încredere care, în anumite situații, a reprezentat țara cu mai mult succes decât mine, cu un fler pe care eu nu pot spera să îl am vreodată. Şi a făcut asta pe lângă faptul că în tot acest interval le-a fost, şi continuă să le fie, o mamă minunată copiilor noştri.

Este un adevăr trist faptul că România continuă să fie o societate destul de misoginã, în care mediul politic, economic şi majoritatea profesiilor sunt în continuare dominate de bărbați. Umbra Elenei Ceauşescu nu face altceva decât să dea apă la moară unor atitudini care nu-şi au locul într-o societate europeană a secolului XXI. Nevoia de a depăşi asemenea sechele este evidentă. Pe lângă aspectul moral de care nu putem să facem abstracție, intervine şi un foarte puternic argument socio-economic: numeroase studii au arătat că un mecanism extraordinar de eficace împotriva sărăciei şi subdezvoltării îl constituie măsurile care facilitează accesul la educație pentru fete şi femei, mai ales în mediul rural.

Nu trebuie să existe un conflict între valorile tradiționale ale societății româneşti, cum ar fi familia creştină, şi promovarea unui rol mai proeminent pentru femei în societate. Acest lucru trebuie să înceapă cu o serie de măsuri concrete care să se adreseze nevoilor femeilor şi dificultăților pe care le întâmpină. Problemelor cel mai des citate, cum ar fi discriminarea în mediul profesional, accesul la educație sau violența în familie, li se adaugă altele strâns legate de provocările majore cu care se confruntă România. De exemplu, nu putem spera să abordăm problema declinului demografic fără politici care facilitează reintegrarea în piața muncii a tinerelor mame. Acestea

trebuie să vizeze un regim flexibil de muncă, concediu de maternitate plătit decent sau o inf rastructură amplă de îngrijire a copiilor în creşe şi grădinițe moderne, bine dotate, care nu trebuie să fie oferite doar de stat, ci şi de angajatorii încurajați prin facilități fiscale, de exemplu.

Pe de altă parte, avem nevoie de un sistem de sănătate care să se adreseze în mod special nevoilor femeilor. În acest sens, Mihaela mi-a deschis ochii în modul cel mai palpabil cu putință. La întoarcerea din Statele Unite, cu lecția falsei alarme a diagnosticului de cancer şi acelor trei zile foarte lungi, Mihaela a pus bazele unei fundații axate în primul rând pe problemele de sănătate ale

femeilor, începând cu diagnosticarea precoce a cancerului de sân pentru a spori şansele de tratare cu succes a bolii. În nouă ani de activitate, deşi s-a confruntat cu numeroase dificultăți, Fundația Renaşterea condusă de Mihaela se poate mândri cu rezultate impresionante: peste 100 000 de femei au primit informații despre depistarea cancerului de sân sau de col uterin, 1 900 de paciente au fost diagnosticate datorită programelor promovate, având astfel o şansă de a lupta cu boala. Mai mult, Fundația Renaşterea a achiziționat în 2008 un cabinet medical mobil - practic, o miniclinică amenajată într-o remorcă de TIR. Botezat MammoVan în SUA, acest cabinet mobil este echipat atât pentru diagnosticarea precoce a cancerului de sân prin mamografii,

cât şi a celui de col uterin prin testul Babeş-Papanicolau.

Fiindcă este autonom şi nu depinde de infrastructura fixă, MammoVan-ul poate aduce ambele centre de diagnostic în localități în care nu există în mod normal asemenea facilități medicale. Astfel, într-un turneu în mai multe județe în cursul primăverii lui 2008, circa 8 000 de femei au beneficiat de serviciile unității medicale mobile.

Fundația Renaşterea a fost manifestarea concretă a combinației între experiența personală a Mihaelei şi un gol evident în îngrijirea medicală pentru femei în România.

La o scară mai largă, alături de multe alte organizații asemănătoare, cum ar fi Crucea Roşie sau lăudabilele inițiative ale lui Dragoş Bucurenci în domeniul conservării mediului, fundația este dovada importanței voluntariatului în procesul de redobândire a reperelor societății noastre - acele valori perene care să ne ghideze pe noi toți, împreună, către cauze mai nobile decât îngustimea propriului interes.

AI MEI

Am avut noroc de o vreme superbă în ziua în care am sărbătorit împlinirea vârstei de cincizeci de ani. M-am bucurat să-i pot găzdui pe cei aproape două sute de invitați, de la prieteni la colegi din partid şi din MAE, jurnalişti şi diplomați. Spre marea mea bucurie şi deliciul tuturor, Nicu Covaci şi trupa Phoenix mi-au făcut un cadou-surpriză cu un recital.

La un moment dat, s-au stins luminile pe scenă şi a început o melodie care nu semăna deloc cu Phoenix. În întuneric, o voce feminină a început să cânte:

I'm a big big girl, In a big big world...

Am văzut-o pe Mihaela zâmbind complice, dar eram încă derutat când s-au aprins treptat reflectoarele. Ce-mi

văd ochii? Sus pe scenă, stăpânindu-şi cu greu emoţiile şi zâmbind larg era... Ana Maria, fiica mea!

Ana Maria!

I-am învăţat de mici pe copii să ne ofere la zilele noastre de naştere, sau la aniversarea căsătoriei, cadouri făcute de ei. Avem o colecţie amplă de desene şi felicitări, mici texte şi figurine în care Ana şi Alex au pus mult suflet de-a lungul anilor.

Când mi-am văzut însă fata pe scena aceea, cu microfonul în mână, cântându-mi, am rămas fără cuvinte, cu un nod în gât mare cât Palatul Parlamentului.

In *a big big girl...*

Chiar aşa era. Mă uitam mut la ea, acolo pe scenă, şi îmi treceau prin minte tot felul de amintiri, începând cu botezul de la biserica Sfântul Silvestru, când părintele Constantin Galeriu, care mi-a fost duhovnic până s-a stins din viaţă, l-a întrebat pe Ilie Năstase, naşul Anei Maria, dacă se leapădă de Satana. Ce s-a gândit Ilie să-i spună părintelui, cu Ana mea în braţe?

„Eu de *Santana* nu mă voi lepăda niciodată." Părintele Galeriu nu a gustat gluma.

Mi-am adus aminte şi de călătoria cu avionul la preluarea mandatului de ambasador, când schimbam Pampers. Momentul din Biroul Oval, când a dat să-l muşte de

mână pe Bill Clinton, vizibil amuzat deja de Alex. Prima zi de grădiniţă, apoi la şcoală... şi acum...

I'm a big, biggirl...

Mi-am adus aminte cum ne jucam toţi patru de-a Headline News, în jurul mesei seara, la cină, când eram în Washington. Voiam să-i încurajăm pe copii să-şi dezvolte personalitatea, să îi includem în conversaţie şi să îi luăm în serios. Regula era că fiecare trebuie să spună lucrul cel mai important care i se întâmplase în ziua care tocmai se încheiase. Nimic mai util ca să pună totul în perspectivă: după ce eu sau Mihaela povesteam despre cum vorbisem cu cutare senator sau fusesem la cine ştie ce conferinţă, copiii ne aduceau imediat cu

picioarele pe pământ: „Mi s-a stricat păpuşa" sau „M-am jucat cu cățelul şi m-am lovit la genunchi."

Atât eu, cât şi Mihaela am încercat să le oferim copiilor o viață cât mai normală şi cât mai ferită de capcanele inerente statutului meu de persoană publică. De-a lungul anilor mi-am dat seama că prețul cel mai greu de suportat pe care l-am plătit pentru carieră a fost timpul limitat pe care îl pot petrece cu copiii. Şi acum, fiecare zi pe care o pot petrece cu ei este un cadou. Cred că peste câțiva ani, când vor creşte, cadoul va fi când vor sta ei cu mine!

Nu am cuvinte să-mi exprim recunoştința față de Mihaela, care s-a implicat activ şi permanent în viața copiilor într-o manieră pe care eu nu am avut posibilitatea să o fac pe cât de mult mi-aş fi dorit. Ne-a binecuvântat Dumnezeu cu doi copii foarte frumoşi şi foarte inteligenți, dar fără aportul colosal al Mihaelei şi al bunicilor există riscul ca ei să se piardă şi să nu ajungă oameni adevărați, cu capul pe umeri şi picioarele pe pământ, pentru simplul motiv că sunt „copiii cuiva" într-o lume plină de tentații şi scăpări, de valori distorsionate şi capcane la fiecare pas.

I*'m a big, big girl...*

Am aflat ulterior că Ana complotase cu Mihaela de luni de zile să mă lase fără vorbe de ziua mea. Ca să-mi facă acea imensă bucurie, Ana îşi sacrificase din timpul liber cu luni înainte, mergând la lecții de canto aranjate de Mihaela. Toată munca aceea pentru două minute pe scenă şi o bucurie şi imensă mândrie care mă emoționează puternic numai când îmi amintesc acea seară. Singură, cu microfonul în mână, Ana m-a făcut praf nu numai pe mine, ci şi pe mulți alți bărbați din audiență - de altfel foarte țanțoşi toți în viața de zi cu zi. În acea seară, cum spun americanii, *there wasn't a dry eye in the house* - Ana ne umpluse pe toți de lacrimi.

În primăvară, înainte de alegerile pentru Parlamentul European, Ana a intrat în vorbă cu un membru al echipei

mele de campanie, care venise la noi acasă să mă însoțească în următoarea deplasare prin țară. I-a mărturisit atunci că abia aşteaptă să se încheie campania, „să mai stau şi eu de vorbă cu tata, în linişte".

Cu toate că îmi place enorm ceea ce fac, şi că o fac cu convingere, recunosc că am momente când mi se face un dor intens de familie şi de copii, şi aş vrea să stau mai mult cu ei. îmi dau apoi seama că poate milioane de alți români se află

în aceeaşi situaţie. Nu au parte nici de o fracţiune din confortul de care mă bucur eu, muncesc cu toţii pe brânci, poate chiar la două locuri de muncă, şi abia apucă să-şi vadă familiile şi copiii. Un loc aparte îl ocupă cei plecaţi în străinătate. Gândul că sacrificiul lor le oferă copiilor o viaţă mai bună le dă aripi şi îi face să suporte condiţii grele, uneori imposibil de imaginat. În acest context, exodul milioanelor de români devine un păcat pe care România ca ţară îl comite faţă de propriul viitor, reprezentat de copiii rămaşi singuri acasă.

Putem şi trebuie să facem mult mai mult pentru familii. Nu este de ajuns să vorbim despre şcoli şi licee mai bune dacă nu ne ocupăm şi de condiţiile necesare pentru ca părinţii să poată petrece mai mult timp cu copiii, să poată avea un rol activ în educaţia lor, să poată munci decent aici, acasă. Avem, ca societate, o datorie morală

faţă de copiii noştri, aşa cum avem o datorie morală şi faţă de vârstnici.

Da, Alex şi Ana, şi eu vreau să stăm de vorbă, în linişte, mult mai des decât o putem face acum. Să nu-i uităm însă pe cei care nici măcar de timpul acesta limitat nu au parte, şi să nu uităm cât de norocoşi suntem.

AI NOŞTRI

La cinci ani după intrarea în NATO, puţini îşi mai amintesc de încercarea nereuşită a României de a se număra printre ţările care au aderat la Alianţa Nord-Atlantică în primul val de extindere a acesteia. Cu toate că rezultatul final nu a fost cel sperat, acele luni intense reprezintă pentru mine unul din momentele-cheie ale mandatului de ambasador datorită prilejului pe care mi l-au oferit de a intra în contact cu întreaga comunitate românească din Statele Unite. O emulaţie fără margini se înfiripase în comunităţile româneşti, stimulate şi de campania agresivă de presă din ţară, precum şi din ziarele şi televiziunile româneşti din America. Lideri ai comunităţii, de obicei măcinaţi de neînţelegeri, au început să se coordoneze, însoţiţi de preoţi români, îşi vizitau aleşii din Congres, făcând lobby pentru invitarea României în NATO.

O amplă campanie de strângere de semnături a culminat cu trimiterea unei scrisori conţinând mii de nume preşedintelui Clinton şi Congresului american. În oraşe ca Chicago, Washington, Los Angeles sau New York au fost organizate mitinguri de susţinere a candidaturii, participanţii purtând pancarte şi steaguri româneşti şi americane. La Washington s-au deplasat autocare cu români de pe Coasta de Est şi din Midwestul american pentru o demonstraţie în faţa

Congresului, o delegație reprezentativă fiind primită la Casa Albă. Pagini de publicitate din mari ziare americane au fost cumpărate pentru a publica petiția către preşedinte, având în facsimil miile de semnături. Tineri români au lipit afişe pe stâlpii din jurul Casei Albe, afişe pe care scria *România în NA TO - NOWUn* acea seară am organizat la ambasadă o recepție pentru participanții la miting. Era încununarea unei munci imense cu comunitatea noastră şi a mii de kilometri străbătuți în lungul şi latul Americii. Dar meritase. Români din toata America şi din toate generațiile îşi dădeau din nou întâlnire în încercarea de a-şi vedea țara devenind aliatul Americii, punând capăt deceniilor de paranteză istorică pentru țară şi de schismă între românii de acasă şi cei din străinătate. Eram mândru, deşi ştiam că şansele noastre de a face parte din acea fază a extinderii NATO erau mici. Efortul merita însă făcut. Fiecare

demers ne aducea mai aproape de țintă, mai aproape de regăsirea cu noi înşine.

Între românii din SUA cu care am avut şansa să intru în contact un loc aparte îi aparține lui Peter Georgescu.

Ajuns în SUA după multe peripeții şi fără a şti o boabă de engleză, Peter a atins, cu eforturi uriaşe, nivelul cel mai înalt al realizării profesionale. În 1994 a fost ales ca director executiv al prestigioasei agenții de publicitate Young & Rubicam. A fost primul ocupant al acestui post născut în afara Statelor Unite, şi l-a ocupat timp de şapte ani, interval în care a triplat cifra de afaceri a agenției, iar profiturile au crescut cu 900%. Ca reflecție a respectului de care se bucură, Peter este şi astăzi preşedinte emerit al Young & Rubicam. Acordându-mi cu generozitate timpul său şi împărtăşindu-mi fără rezerve din bogata sa experiență, Peter mi-a devenit un adevărat mentor.

Tot atunci, cunoscusem un grup de tineri români din New York, majoritatea la începutul unor foarte promițătoare cariere, mânați de aceeaşi sete de succes ca şi Peter.

Când m-au abordat cu ideea de a organiza o întâlnire a grupului lor cu el, mi s-a părut firesc să-i transmit rugămintea şi să-l conving că merită efortul. Ne-am adunat aşadar într-o seară de martie în 2000 la Metropolitan Club din New York.

Cu candoare şi fără urmă de prețiozitate, Peter şi-a deschis sufletul. A povestit cum, la doar opt ani, a fost trimis de regimul comunist într-un lagăr de

muncă de lângă Bacău. Alături de fratele său, a trebuit să sape canale de salubrizare timp de douăsprezece ore pe zi, şase zile pe săptămână, ca să obțină bonuri de masă pentru bunici.

Motivul? „Originea nesănătoasă" - tatăl lui Peter fusese preşedinte al Standard Oii (acum ExxonMobil) înainte de război, şi rămăsese împreună cu mama lor în Statele Unite. Când Securitatea i-a spus tatălui lui Peter că îşi poate revedea copiii dacă acceptă să fie spion pentru România, bătrânul Georgescu a ales să facă public şantajul, cu ajutorul unui bun prieten, fost şef al biroului de la Bucureşti al agenției precursoare a CIA. S-a iscat un adevărat scandal internațional, şi după şase ani de muncă forțată, Peter şi fratele său au ajuns la New York.

Tinerii români ascultau fascinați povestea, atmosfera era de-a dreptul electrică. Cu simplitate şi candoare, Peter îşi spunea povestea vieții pentru a le arăta tinerilor că străduania şi ambiția dau roade. Le-a povestit despre importanța integrității în afaceri, despre nevoia de a lua deopotrivă în considerare interesele angajaților şi pe cele ale acționarilor. A accentuat că este esențial ca o firmă să se implice în viața comunității din care face parte, nu doar să se gândească la profit.

Spre marea mea satisfacție, Peter a încurajat grupul de tineri să nu-şi uite țara de unde plecaseră, să se implice cât mai mult în dezvoltarea României. M-a surprins plăcut acest imbold deoarece ştiam cât de greu i-a venit să-şi recapete încrederea într-o România care îl tratase foarte urât.

Când unul din participanți l-a întrebat pe Peter cum sugerează să abordeze o eventuală implicare în destinul României, el a numit ambasada ca prim punct de contact.

„Ştiu că ambasadorul vrea să întâlnească tineri români dornici să se implice, cred că acolo trebuie să începeți", a fost replica lui Peter.

În acel moment, un tânăr roşcat din audiență l-a întrerupt, cu vădită indignare. A povestit cum sunase la ambasadă cu doar câteva zile înainte, în încercarea de a iniția o colaborare cu secția de presă, el fiind jurnalist la *Financial Fimes.* După ce fusese lăsat de vreo trei ori să aştepte, i s-a închis telefonul în nas. A adăugat că şi el făcuse munca de jos, în toalete la mall-uri, şi că era de acord cu tot ce spusese Peter. Toate bune, până la chestia cu ambasada. Cu o limbă ascuțită şi multă ciudă, m-a făcut cu ou şi cu oțet.

La sfârşitul evenimentului, m-am dus la roşcat şi m-am prezentat. Nu ştia că ambasadorul pe care tocmai îl bălăcărise se afla în sală. Înroşindu-se destul de tare, mi-a spus

că-l cheamă Andrei Postelnicu şi că îşi cere scuze doar pentru ton, dar nu şi pentru conținutul tiradei.

Nouă ani mai târziu, cu o limbă la fel de ascuțită, dar ceva mai cizelat, Andrei a răspuns la îndemnul meu de a veni să pună umărul la dezvoltarea României. Culmea ironiei, unul din proiectele lui favorite este tocmai găsirea celor mai eficiente căi pentru a coopta diaspora românească şi de a o transforma într-unul din principalele motoare de dezvoltare a țării.

Milioanele de români care trăiesc şi muncesc în afara hotarelor țării au, cu siguranță, un asemenea potențial.

Într-o lume în care resursele par să se împuțineze cu aceeaşi viteză cu care se înmulțesc problemele, este vital ca România să învețe să exploateze mai eficient resursa de preț care sunt românii, cu inteligența, puterea lor de muncă, inventivitatea şi dârzenia lor.

Să nu ne facem însă iluzii: foarte mulți dintre românii care au luat calea Occidentului în căutarea unui viitor mai bun au făcut-o, fără îndoială, cu profunde sentimente negative față de țară şi față de cei care o conduc. Au plecat cu ciudă, cu furie, cu tristețe. Ambiția de a-şi croi un viitor mai bun printre străini le-a fost, probabil, la fel de mare ca şi exasperarea provocată de faptul că nu pot face acest lucru acasă.

Pe de altă parte însă, realitatea crizei economice este imposibil de ignorat. Țările care au reprezentat destinațiile preferate ale românilor, cum ar fi Spania, Italia sau Marea Britanie, se confruntă cu probleme economice care vor fi rezolvate de-a lungul câtorva ani. Într-un asemenea context, se configurează începuturile unui „contraexod" al românilor pe care criza îi face să se întoarcă acasă. Dar, chiar şi aşa, amintirea motivelor pentru care au părăsit România şi a sentimentelor de atunci reprezintă un obstacol evident în calea unei eventuale repatrieri. Nu în ultimul rând, odată întorşi, dificultățile pe care le întâmpină la reintegrarea în societatea românească îi pot face să nu zăbovească prea mult în țară.

În ciuda posibilelor impedimente, cred că acest contraexod este o şansă pe care România nu-şi poate permite să o rateze. Milioanele de români emigrați în

ultimii ani reprezintă un curent social fără precedent, deoarece o proporție covârşitoare a celor plecați provin din mediul rural, un mediu în care nu a mai existat experiența unei alternative la viața în România. Astfel, avem un număr fără precedent de concetățeni care au acumulat experiența traiului în societăți funcționale, în economii care sunt deja la stadiul de evoluție la care aspirăm noi. Aceştia provin din segmentul României care are cea mai mare nevoie de dezvoltare agresivă, deoarece satul românesc a

fost ignorat cu cinism de guvernările ultimilor ani. În concluzie, sunt convins că România trebuie să stimuleze contraexodul emigranților prin politici agresive şi îndrăznețe, de a-i ajuta pe aceştia să pună în aplicare experiența dobândită în străinătate.

De asemenea, devine imperativ ca România să se reconecteze cu elitele sale din afara granițelor țării. Churchill a spus cândva că imperiile viitorului vor fi imperiile minții. România nu a avut niciodată ambiții imperiale, dar a sosit momentul să ne asumăm ambiția dezvoltării, a ieşirii dintr-o tranziție fără sfârşit şi a unui viitor pe măsura capacității poporului nostru. Pentru realizarea acestei ambiții pe care am ignorat-o mult prea mult, nici o resursă nu este mai importantă decât cea a intelectului.

La prima vedere, dezideratul de a atrage elitele româneşti înapoi acasă poate părea nerealist. Chiar dacă nu este însă vorba de o repatriere permanentă, România ar avea enorm de câştigat de pe urma experienței acestor oameni indiferent de forma în care ei ar opta să se implice.

Odată ajunşi la niveluri ridicate de performanță în domeniile lor de activitate, nu puțini dintre ei îşi doresc să joace un rol în dezvoltarea țării de unde au plecat. Pentru mulți, posibilitatea de a avea un impact real şi de a construi ceva de durată reprezintă o tentație aproape irezistibilă. Ca Peter Georgescu mai sunt mulți alții. La

Londra, George Iacobescu este cel care a avut viziunea şi dârzenia de a construi un nou district de afaceri în estul capitalei britanice, un proiect de multe miliarde de euro.

Să nu uităm nici de excelența în arte, prin români ca balerina Alina Cojocaru, soprana Angela Gheorghiu şi, bineînțeles, scriitoarea Herta Muller, recent laureată cu Premiul Nobel.

Din păcate însă, România ştie mai degrabă să-i alieneze decât să-i atragă pe aceşti oameni. Prea des, birocrația stă în calea implicării lor active acasă. Diplomele universitare nu sunt echivalate prompt, tertipurile administrative nu fac altceva decât să ucidă în faşă dorința acestor oameni de a face ceva pentru țara lor. De aceea, cred că un obiectiv al României trebuie să fie ca orice român, oriunde a studiat şi a activat în lume, să poată reveni în țară cu încrederea absolută că experiența şi educația dobândite îi sunt recunoscute la justa lor valoare.

Avem nevoie de mecanisme care să asigure portabilitatea contribuțiilor românilor în interiorul şi exteriorul țării la sistemele de asistență socială şi de pensii, astfel încât ei să fie siguri că banii dați de-a lungul întregii cariere vor conta atunci când vor avea nevoie de asistență socială şi de pensii. În cazul calificărilor profesionale, nu văd de ce unui absolvent al unei universități din Topul Shanghai 500 să nu i se poată echivala imediat diploma

în România, printr-o simplă verificare electronică, şi nu printr-un proces birocratic care durează o lună.

Experiența unor țări ca Taiwan, Coreea de Sud sau India ne arată că se pot crea mecanisme viabile prin care să-i atragem în țară pe absolvenții români ai universităților de elită din străinătate. Putem construi parcuri tehnologice, centre de cercetare de nivel înalt, putem crea acele nuclee de excelență în sectoare de viitor, în economia cunoaşterii: energia din surse alternative, tehnologiile informației.

România are nevoie de politici bine calibrate, pentru fiecare categorie de emigranți, astfel încât aceştia să îşi poată utiliza experiența acumulată indiferent de nivelul lor de calificare. Va fi nevoie de un set de politici publice pentru muncitorii care se întorc din Italia sau Spania, şi de altul pentru cercetătorii care ar dori să-şi împărtăşească expertiza în universitățile româneşti. Numitorul comun al acestor politici este însă cât se poate de simplu:

românii din diasporă trebuie să aibă motive reale să creadă că în România lucrurile se schimbă în bine, de o manieră ireversibilă.

Un lucru este însă cert: România nu-şi poate permite să nu încerce nimic pentru a se reconecta la diaspora sa, fie că este vorba de muncitorii plecați la construcții în Spania sau de cercetătorii din Silicon Valley. Dinamica

demografică şi situaţia din învăţământ generează acea Românie care produce capital uman mai puţin şi mai slab pregătit pe zi ce trece - asta deşi dezideratul unui standard sporit de viaţă impune ca noi să facem exact contrariul, adică să avem capital uman mai mult şi mai bun. Tendinţa trebuie inversată, şi nu vom putea face acest lucru decât împreună cu românii din diasporă.

UNIŢI

La sosirea în Statele Unite, prioritatea mea de ordin diplomatic a fost reacordarea României a Clauzei Naţiunii Celei Mai Favorizate, la care Ceauşescu renunţase unilateral în 1989. Un instrument al Războiului Rece care a devenit de atunci desuet, Clauza le-ar fi facilitat companiilor româneşti accesul la piaţa americană. Dincolo de asta însă, redobândirea Clauzei reprezenta un semn al revenirii la normalitate a României.

O primă încercare de a supune problema la vot în Congres, la începutul anilor nouăzeci, se soldase cu un eşec lamentabil. Oponenţii acordării Clauzei pentru România ne aduseseră acuzaţii legate de fosta Securitate, drepturile omului, dar, mai ales, de statutul minorităţii maghiare. Vârful de lance al acestor atacuri fusese un distins congresman democrat de California, Tom Lantos -

emigrant ce părăsise Ungaria după Revoluţia din 1956.

Ales în Congres după o ilustră carieră academică la University of California - Berkeley, Lantos este singurul supravieţuitor al Holocaustului care a fost ales vreodată în legislativul american. Mai mult, el era la acea oră principalul expert pe tema Europei Centrale şi de Est din Congresul american.

Efortul de a-l atrage pe Lantos de partea României nu a putut începe însă decât abia după ce convinsesem Casa Albă de oportunitatea redeschiderii discuţiei despre Clauză în Congres. Prin prieteni comuni, am reuşit să-i determinăm pe Tom şi pe soţia sa, Anette, să ne fie oaspeţi la ambasadă, pentru un dineu.

Am decis să începem „ofensiva de seducţie" în forţă, cu felul întâi - un gulaş. Gustându-l, Lantos a exclamat:

„Este prea bun! Numai un ungur poate să gătească aşa ceva."

În acea clipă şi-a făcut intrarea triumfală Gyula, bucătarul nostru. În ţinută de gală de un alb imaculat, Gyula a început să sporovăiască în ungureşte cu Lantos, întrebându-l dacă îi place gulaşul. I-a explicat apoi că e însurat cu o

româncă, cu acelaşi nume ca al soției mele. Cu o combinație de talent culinar şi dezinvoltură, Gyula l-a cucerit pe Tom în câteva minute. Simpla sa prezență în echipa ambasadorului României la Washington a spus mai multe,

şi într-o manieră mult mai convingătoare decât aş fi putut-o face eu, despre depăşirea stereotipurilor învechite legate de relațiile între români şi maghiari.

De atunci Tom, pe care ni l-a răpit prematur dintre noi un cancer la esofag în 2005, a devenit un ardent suporter al României în Congresul american. A continuat să sprijine şi cauza minorității maghiare din afara Ungariei, dând România ca exemplu pozitiv al relațiilor interetnice, cu atât mai mult în contextul conflictelor similare din fosta Iugoslavie.

Deşi am parcurs un lung drum în privința relațiilor cu minoritățile, consider că mai avem încă mult teren de recuperat în acest sens. Există încă prea multe obstacole şi fantome ale trecutului care stau în calea unei discuții raționale pe tema relațiilor interetnice în România.

Actuala criză a demonstrat, dincolo de orice dubii, că provocările cu care se confruntă România îi privesc pe toți cetățenii țării. Nu se poate vorbi de o criză a etnicilor maghiari sau rromi şi de una a românilor. Cu toții suferim de pe urma aceloraşi greşeli, şi cu toții am avea de câştigat de pe urma aceloraşi decizii înțelepte pe care ar trebui să le luăm.

Din păcate, atunci când se pune problema minorităților, politica românească încă pare prea des a fi încremenită în temele anilor nouăzeci, cu consecințe dezastruoase.

Astfel, incomoda chestiune a autonomiei Ținutului Secuiesc pare să fi împiedicat orice fel de discuție rațională şi necesară pe tema dezvoltării regionale în România. Trăim într-o lume în care se discută despre poli de excelență ai unei economii, despre minieconomii regionale în care să existe toate componentele aşa-numitului „lanț al valorii", de la cercetare la producție, vânzare şi distribuție a unor produse sau servicii. Asemenea concepte implică o gândire integrată în care să intre infrastructuri fizice şi virtuale, sistemul de educație şi cel al reglementărilor de afaceri.

Dar, înainte de toate, implică zone mai mari decât un singur oraş sau județ din România. Astfel de centre de excelență pot deveni motoare de dezvoltare şi creştere economică şi, implicit, un mod eficace de a scoate din sărăcie şi izolare vaste regiuni ale României. Pentru asta însă trebuie să avem curajul de a gândi

regional, fără să sacrificăm oportunitățile pe care le prezintă asemenea proiecte pe altarul unor lupte care aparțin clar trecutului.

Este însă esențial să recunoaştem faptul că problema minorităților în România este mult mai complexă decât relațiile cu etnicii maghiari. Deşi am înregistrat progrese importante, România încă se confruntă cu excluderea socială a rromilor. încă nu am învins prejudecăți vechi de secole şi nu ne putem numi o țară cu adevărat europeană atât timp cât nu abordăm problema integrării rromilor

în societate. A venit vremea să spargem un cerc vicios al prejudecății, delincventei şi excluziunii sociale. Trebuie să înțelegem că acest lucru nu poate avea loc decât prin dezvoltare economică, prin politici publice coerente care să le ofere rromilor acces egal la oportunități de a învăța şi a munci.

Dincolo de anumite subiecte specifice legate de un grup etnic sau altul, avem înainte de toate nevoie de un alt fel de atitudine în abordarea problematicii minorităților.

Trebuie să renunțăm la surescitarea şi emotivitatea sub semnul cărora am abordat aceste teme în trecut şi să recunoaştem un adevăr pe care nu-l putem ignora. România este mai puternică şi mai bogată prin diversitatea sa, fie ea etnică, religioasă, culturală sau de altă natură. Această diversitate nu slăbeşte caracterul nostru național, ci-l întăreşte. Ca atare, ea trebuie să fie o sursă de încredere în noi înşine şi în viitorul pe care îl putem cu toții construi în această țară, împreună.

ÎNCĂ O ŞCOALĂ

Fusese o zi foarte caldă, iar sub prelata cortului era o zăpuşeală în care abia respiram. M-am uitat în jur, la cei câțiva membri ai echipei mele de campanie care rămăseseră până la închiderea urnelor. Pe fețele lor lungi se citea dezamăgirea: poate față de mine, poate față de întreaga campanie. Cu unii dintre ei lucrasem la Externe, îşi luaseră concediu ca să mă ajute la alegerile locale, la care fusesem candidatul Partidului Social Democrat la Primăria Bucureştiului.

Rezultatul a fost dramatic. Aproape douăzeci şi cinci de procente mă despărțeau de câştigător, candidatul Partidului Democrat, Traian Băsescu. Gustul amar al unei înfrângeri atât de usturătoare era cu atât mai puternic cu cât în jurul meu nu era nici unul din colegii de partid. învățam acum pe pielea mea dictonul că în politică victoriile

sunt colective, iar înfrângerile sunt vina unei singure persoane - candidatul.

În minte mi se derula filmul ultimelor patru săptămâni de campanie. Greşelile comise se adunau cu repeziciune, îmi dădeam seama cât de necopt eram în politică: deşi intrasem în PSD din 2001, mandatul de ministru de Externe mă ținuse relativ izolat de scena politică internă, cu atât mai mult cu cât avusesem o agendă extrem de aglomerată: preşedinția OSCE, campania de aderare la NATO, negocierile de aderare la UE, eliminarea vizelor pentru românii care călătoreau în spațiul Schengen.

Fiecare gafă din ultimele patru săptămâni, fie ea reală sau imaginată de presă, mi se părea acum uriaşă. Realizam cât de novice fusesem în complexul exercițiu care este fiecare campanie electorală. Dădusem piept cu un public cu care nu mai avusesem contact. Deşi problemele lui mă preocupau la modul cel mai sincer şi deşi credeam în soluțiile pe care le propusesem, nu reuşisem să comunic acest lucru într-un mod credibil. Vorbisem cu mecanici de locomotivă, le împărtăşisem amintiri cu bunicul meu ceferist şi cum mă ducea în cabina lui plină de fum - ştiam cum le este viața şi voiam să îi ajut. Văzusem şantiere de drumuri neterminate, cutreierasem noroaiele periferiilor Bucureştiului. Iar apoi mai intervenise şi momentul dezbaterii cu Băsescu. Într-un moment de neglijență, am căzut

în capcana unei şmecherii ieftine: la întrebarea lui despre platforma Măgurele, mi-am pierdut cumpătul, permițându-i astfel contracandidatului meu să reducă întreaga discuție la geografia locală.

Greşeala cea mai mare fusese însă că uitasem ce pățise Teodor Meleşcanu cu doar câțiva ani înainte. Ca şi el, ajunsesem sus în sondajele cotei de încredere, în virtutea vizibilității poziției de ministru de Externe. Dar sondajele nu mă transformaseră într-un politician de calibru național. În ciuda dorinței mele sincere de a face ceva pentru bucureşteni, aceştia mă vedeau ca un diplomat rupt de realitățile cotidiene, un tip care e caraghios în cizme de cauciuc deşi, culmea, în cizme de cauciuc îmi începusem cariera imediat după facultate, pe şantier. Bucureştenii mă ştiau în postura de ministru de Externe, în elementul lui la summituri şi negocieri. Tranziția către un om cu adevărat preocupat de drumuri, blocaje de trafic şi canalizări li s-a părut prea bruscă, nesinceră şi, poate cel mai grav, deloc credibilă.

După educația de la liceul Sfântul Sava, de la Politehnică şi Drept, de la ENA, Harvard şi Aspen Institute, înfrângerea umilitoare de la localele din 2004 marca începutul educației mele în politica reală, de tranşee, cea care are foarte puțin de-a face cu volumele de aşa-zise „ştiințe politice".

În cei cinci ani care au trecut de atunci, am învățat cât de multă răbdare este necesară pentru construirea şi consolidarea unei poziții de politician național credibil.

Am reuşit să-mi conving alegătorii din propriul colegiu electoral de sinceritatea mea revenind în Oltenia copilăriei, la oamenii între care am crescut şi de care m-am simțit întotdeauna legat. Am înțeles că pentru a fi eficace, schimbarea unei organizații aşa cum este un partid politic necesită adevărate campanii interne de coagulare a sprijinului pentru ideile propuse.

Unele lecții mi-ar fi plăcut să le învăț mai uşor. Am subestimat, de exemplu, puterea simbolului PSD şi ataşamentul pe care membrii de partid îl au față de el. Mi-a trebuit mai mult timp decât aş fi vrut pentru a-mi convinge unii colegi de nevoia de a înscrie PSD pe aceeaşi traiectorie ideologică a celorlalte formațiuni politice moderne de centru-stânga, în spiritul reformelor făcute de Tony Blair în rândul laburiştilor britanici sau de Bill Clinton în partidul democrat american.

Nu a fost un proces uşor, sau liniar. Faptul că am ales acest traseu profesional a însemnat să renunț, în 2005, la o foarte atractivă ofertă de a fi vicepreşedinte al Băncii Europene de Reconstrucție şi Dezvoltare. Postul de la BERD ar fi reprezentat o traiectorie mult mai previzibilă şi, din multe puncte de vedere, o viață mult mai liniştită

atât pentru mine, cât şi pentru familia mea. Nu am însă nici un regret în această privință.

Rămân recunoscător pentru întregul proces, căci mi-a permis să-mi testez şi să-mi consolidez convingerile de o manieră mult mai temeinică. Consider că este un succes incontestabil faptul că acum partidul este unit şi puternic, trăgându-şi forța tocmai din capacitatea noastră de a ne asculta unii pe alții chiar dacă nu suntem întotdeauna de acord.

Cred că actuala criză economică a dovedit dincolo de orice îndoială validitatea idealurilor progresiste pe care le reprezintă PSD. Era statului minimalist căruia aproape că îi este jenă să intervină în economie şi societate s-a

încheiat. Am văzut cu toții consecințele fundamentalismului liberal, mult prea mulți dintre noi au devenit victimele unei filosofii care neagă valoarea echității şi fetişizează piața ca arbitru suprem al bunăstării. Nu trebuie să alegem între dinamism economic şi protecție socială - ele pot şi trebuie să fie trăsăturile complementare ale societății noastre. Cred că a venit momentul să aspirăm la un parteneriat între sectorul privat şi cel public, unind cele mai bune practici şi idei ale ambelor, pentru a genera prosperitate pentru cât mai mulți români fără însă să-i uităm pe cei mai vulnerabili dintre noi. Avem față de aceştia datoria de a le acorda o şansă onestă şi reală de a-şi

croi un. drum mai bun în viață, de a scăpa de apăsătorul sentiment de înfrângere şi deznădejde apărut atunci când grijile par că vin de pretutindeni, iar speranța de nicăieri.

Drumul meu politic a început în Bucureşti, pe bulevarde largi, dar şi pe uliție prăfuite. El a continuat în tot restul României, la munte şi la câmpie, la sat şi la oraş. Am senzația că am trăit mai multe vieți de la acea înfrângere din iunie 2004. Sunt mai călit şi mai gata de luptă decât poate mi-aş fi dorit inițial. Ştiu însă cu certitudine că acest lucru este un avantaj, şi nu aş schimba vreo clipă traseul de atunci şi până acum.

DĂBULENI

Drumul care duce către sudul Olteniei, dincolo de Bechet şi Călăraşi, pare pierdut sub praful de pe valea Dunării. Moleşit de căldură sau acoperit de colb, verdele copacilor e mai tot timpul palid. De aceea, aceste meleaguri par să aibă un singur anotimp: toamna.

O plăcuță mică, albă, anunță ultima localitate a Doljului înainte de Dunăre: Dăbuleni. Esența locului şi a oamenilor de aici se poate vedea cel mai bine vara, chiar la intrarea în oraş. Sub copacii înalți, în căruțe şi remorci pline-ochi, pe o distanță de zeci de metri nu se vede altceva decât recolta care a făcut cunoscut numele Dăbulenilor în toată România. Cine spune „pepene verde" se dă de gol că nu-i din partea locului. Cu un amestec de îngăduință şi indignare, arătând mândru cu mâna peste mormanele verzi, localnicii explică răspicat că astea sunt LUBENIȚE!

Forfota şi dimensiunile impresionante ale pieței de lubenițe din Dăbuleni ascund însă amărăciunea din spatele acestui spectacol al abundenței. Deşi muncesc din greu, oamenii ajung rareori să-şi vândă la un preț decent rodul

muncii lor. De generații, ei supraviețuiesc şi nu prea se mai plâng, deoarece, aşa cum e vorba între olteni, nu au timp pentru asta.

Cumpărate aici cu tona, lubenițele de Dăbuleni ajung în toată țara. Pe etichetele din alte părți, ele devin „pepeni" din considerente de marketing. Compromisul se opreşte însă aici, fiindcă ei sunt adesea vânduți ca „pepeni de Dăbuleni". Numele acestui mic oraş din sudul Olteniei e un mesaj pentru cunoscători: o pecete a calității, afişată cu la fel de multă mândrie cu care francezii din Dijon spun că muştarul lor e cel mai gustos.

Profitul care dispare pe drumul dintre piețele României şi țăranii din Dăbuleni este una din marile provocări cu care ne confruntăm la ora actuală. Fie că este vorba de lubenițe sau de porumb, de carne de porc sau de prune, aproape nici o recoltă nu-i aduce agricultorului român un preț care să-i asigure un trai decent. Dacă în alte locuri agricultura este o cale spre prosperitate, în România ea e o condamnare la sărăcie. Pentru a înțelege magnitudinea oportunității pe care o ratăm în agricultură, nu trebuie decât să luăm în considerare faptul că mai bine de jumătate

din alimentele de pe rafturile supermarketurilor sunt din import - în timp ce potențialul suprafețelor agricole ale României este de a hrăni optzeci de milioane de oameni.

Nouă din zece agricultori ai României produc atât cât să pună pe masă în fiecare zi şi pentru a-şi întreține propria gospodărie.

Alături de pensionari, agricultorii români sunt cealaltă categorie de batjocoriți, ceilalți asistați sociali şi o altă aşa-zisă povară în calea dezvoltării. Adevărul este însă cu totul altul. Agricultura este un motor de dezvoltare, nu un obstacol în calea acesteia. Pentru asta trebuie să depăşim reticența istorică față de ideea de asociere şi să realizăm că cele patru milioane de agricultori ai României nu vor putea răzbate în Europa decât unindu-şi forțele. Ei trebuie să aibă un partener în stat, să aibă acces la finanțare prin bănci, bani de la buget, dar mai ales prin fonduri europene.

Putem şi trebuie să luăm măsuri pentru a ne bucura de mai multe produse româneşti pe rafturile supermarketurilor. Producătorii au dreptul la un profit mai mare din roadele muncii lor, iar consumatorii au dreptul să se aştepte ca produsele româneşti să coste mai puțin decât cele din import. În acelaşi timp,

trebuie să aspirăm la statutul de putere agricolă a Uniunii Europene. Ne mândrim când străinii se minunează de gustul roşiilor româneşti -

nu există motive obiective pentru ca în zece ani să nu ajungem să le exportăm în restul Uniunii.

Agricultura românească are nevoie de un sistem de irigații modern pentru întreaga suprafață cultivabilă, de centre de prelucrare a produselor, de o infrastructură care să le permită producătorilor accesul la piețe. înainte de toate, agricultura are însă nevoie de oameni. Are nevoie de specialişti care să stăpânească tehnologii moderne de cultivare sau creştere a animalelor. Dar are nevoie şi de tineri care să aibă motive să fie încrezători că agricultura le poate oferi un viitor mai bun.

O agricultură performantă este unicul mod în care România se va putea achita de una din principalele ei datorii morale: o viață mai bună pentru cei care trăiesc şi muncesc în satul românesc. Astăzi, avem cea mai mare populație rurală din Europa, dar în acelaşi timp, şi cea mai săracă. Oamenii care trăiesc în satele româneşti au nevoie de drumuri asfaltate sau pietruite, gaze naturale, apă curentă, canalizare şi curent electric. Copiii de la țară trebuie să meargă la şcoli renovate, conectate la internet, deservite de învățători şi profesori bine pregătiți. Bătrânii au nevoie de medicamente ieftine şi dispensare noi. Trebuie să îi încurajăm pe tinerii României să înceapă o viață la țară, să deschidă ferme care să funcționeze după regulile economiei moderne de piață.

Satul românesc poate deveni din nou un izvor de resurse - materiale, umane şi spirituale - pentru societate.

În următorii zece ani, putem să-l scoatem din izolare şi putem reduce diferențele care îl separă de oraş. Trebuie să le oferim celor care trăiesc la țară aceleaşi oportunități şi calitate a vieții ca ale locuitorilor din oraşele României.

Într-o Românie în care tinerilor li s-a spus că bătrânii le stau în cale, iar orăşenilor că țăranii sunt o povară, nu trebuie să ne mire că agricultura a avut parte de batjocură, şi nu de prețuire. Acesta este însă unul din motivele pentru care am vrut să mă întorc în Oltenia copilăriei mele, la oamenii de care m-am simțit foarte legat indiferent de locurile prin care m-a purtat viața. Aşa cum în sport admir echipele dârze, mai puțin favorizate de soartă şi atleții care sfidează aşteptările şi ne inspiră depăşindu-şi limitele, tot la fel am fost atras de cauza unor oameni şi locuri care nu au avut vreodată parte de respectul pe care îl

merită. Consider că este un privilegiu să-i reprezint pe oamenii din Dăbuleni şi îmi doresc să o fac cu aceeaşi dăruire şi mândrie cu care ei îşi cultivă, an de an, lubeniţele lor gustoase.

EPILOG

Mai sunt doar câteva săptămâni până când românii vor spune ce fel de preşedinte îşi doresc în următorii cinci ani. Va fi un vot exprimat în vremuri dificile, sub povara unui viitor care pare mai nesigur pe zi ce trece, pe fondul unei crescânde dezamăgiri faţă de cei care îi conduc.

Alegerile sunt un context pe care nu l-am putut ignora când am scris aceste pagini. Am încercat însă, pe cât posibil, să nu fiu dominat de spectrul lor.

Cred cu tărie că stă în puterile noastre să ne construim viitorul pe care ni-l dorim, dar pentru asta trebuie să fim deschişi către binele care deja ne înconjoară. De aceea, am vrut să vă vorbesc despre România în care îmi doresc să trăim pornind de la câteva momente care mi-au definit viaţa, în România copilăriei şi maturităţii mele.

Acum, când pun punct acestui volum, nu ştiu ce vor decide românii. Planurile mele pentru ziua de după vot vor rămâne însă aceleaşi indiferent de rezultat: voi continua să îmi pun toată energia care mi-a dat-o Dumnezeu în slujba României şi a minunaţilor ei oameni.

Cuprins

Cuvânt înainte..... 5
împreună..... 7
O datorie morală..... 15
Muncă..... 23
Propriul destin..... 31
La fel de buni..... 41
încredere..... 51
Miezul problemei..... 57
Mihaela..... 67
Ai mei..... 73
Ai noştri..... 79
Uniţi..... 91
încă o şcoală..... 97
Dăbuleni..... 103

Epilog..... 109

Vacanțele petrecute la țară sunt cele mai frumoase amintiri ale copilăriei.

Bilanțul primei mele excursii la schi: echipament pestriț, de împrumut, multe căzături şi femeia vieții mele.

Cu echipa de la Energomontaj - camaraderie cum nu întâlnit de atunci.

Fotografia de nuntă, în 1985.

Ca proaspăt tătic, la cel mai fericit moment al zilei: băița lui Alexandru.

t

Rămân recunoscător ziariştilor cu care am lucrat la MAE, m-au pregătit pentru asaltul mediatic continuu care a urmat.

4

9786068134130